

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка

Навчально-науковий інститут психології та соціальної роботи

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М.А.Скока

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітнього ступеня «магістр»

на тему

ОСОБЛИВОСТІ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ПСИХОЛОГІЇ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виконала:

Студентка 2-го курсу, 61 групи

Скуміна Марина Сергіївна

Науковий керівник:

Ляховець Лариса Олексіївна,

канд. психол. наук, доцент

Захищено з оцінкою _____

Голова ЕК _____

Чернігів 2024

Студент (-ка)	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
Науковий керівник	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
Рецензент	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри

(назва кафедри)

протокол № _____ від «_____» _____ 20__ року.

Студент (ка) допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
-------------------	----------

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ ІМІДЖУ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ.....	7
--	----------

1.1. Теоретичні підходи до вивчення психологічного образу як сутнісної характеристики іміджу	7
1.2 Феноменологія іміджу: структурні компоненти, функції, джерела і механізми формування педагогічного іміджу.....	13
1.3 Аналіз досліджень іміджу викладача вищої школи.....	19
Висновки до першого розділу.....	27

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ПСИХОЛОГІЇ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	28
--	-----------

2.1 Методи та методики дослідження.....	28
2.2 Характеристика вибірки.....	29
2.3 Аналіз отриманих результатів.....	32
2.4. Розробка лекції на тему: «Психологічні технології розвитку позитивного іміджу викладача психології ЗВО»	47
Висновки до другого розділу	56

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
---	-----------

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Останнім часом дослідження проблеми формування іміджу набувають все більшого практичного та теоретичного значення у світлі трансформацій в усіх сферах суспільного життя. Отже, сьогодні модернізація освітньої системи значно підвищує рівень якості освітніх послуг; водночас зростає роль самих установ і надавачів цих послуг. Дійсно, важливо розуміти, що позитивне враження може справити лише викладач, який не тільки глибоко володіє фаховими теоретико-методичними знаннями, але й має гармонійний імідж.

Наразі високу суспільну зацікавленість викликають фахівці-психологи. Завдяки грамотному іміджу викладач психології закладу вищої освіти (далі – ЗВО) здатен вибудувати якісні професійні стосунки з колегами, студентами, їх батьками тощо. Створення та трансляція професійно сформованого іміджу дозволяє іншим довіряти викладачу-психологу, бачити в ньому відповідального, організованого та зацікавленого фахівця, майстра своєї справи. Власне це й обумовлює запитаність розвідок феномену іміджу та його особливостей, як однієї з професійно важливих якостей сучасного викладача психології ЗВО.

Проблеми іміджу вивчаються низкою вітчизняних науковців, так, поняття «імідж» розкривають у своїх роботах С.О. Мащак, О.О. Романовська, Т.І. Туркот та ін.; особливості формування іміджу – А.І. Бабошко, О.В. Вощевська, А.В. Коркішко та ін.; функції педагогічного іміджу – М.А. Сперанська-Скарга; комунікативний аспект іміджу – О.С. Беляєва, А.І. Кузьмінський, О.С. Селіванова та ін.; проблематику педагогічного іміджу – С.П. Байда, С.І. Білозерська та ін.

Незважаючи на те, що проблема формування іміджу педагога є предметом окремих досліджень і є ключовою для низки наук, питання щодо природи та сутності іміджу викладача психології залишаються недостатньо вивченими.

Мета даної роботи – теоретичне та емпіричне дослідження особливостей іміджу сучасного викладача психології закладу вищої освіти.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Розкрити теоретичні підходи до вивчення психологічного образу як сутнісної характеристики іміджу.
2. Вивчити функції, структурні компоненти і механізми формування іміджу викладача психології ЗВО.
3. Провести емпіричне дослідження особливостей іміджу сучасного викладача психології закладу вищої освіти.
4. Здійснити кількісний та якісний аналіз отриманих емпіричних результатів.
5. Розробити лекцію на тему: «Психологічні технології розвитку позитивного іміджу викладача психології ЗВО».

Об’єкт дослідження – імідж як соціально-психологічний феномен.

Предмет дослідження – особливості іміджу сучасного викладача психології ЗВО.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, конкретизація літератури по темі дослідження); емпіричні (анкетування, авторські опитувальники «Особистісні й комунікативні особливості викладача психології» та «Професійні якості викладача психології»), а також математична обробка результатів дослідження.

База дослідження: Науково-навчальний інститут психології та соціальної роботи НУЧК імені Т.Г. Шевченка. В дослідженні прийняли участь 55 опитаних (50 студентів і 5 викладачів-експертів).

Наукова новизна та теоретична значення дослідження полягає в тому, що виявлено та обґрунтовано типологічні особливості сучасного викладача психології закладу вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено лекцію на тему: «Психологічні технології розвитку позитивного іміджу

викладача психології ЗВО». Емпіричний матеріал і висновки можуть бути використані як методичний матеріал для підвищення рівня іміджу викладачів психології; а також для розробки програм семінарів та тренінгів з формування іміджу.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ ІМІДЖУ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

1.1. Теоретичні підходи до вивчення психологічного образу як сутнісної характеристики іміджу

Поняття «імідж» почали вживати ще за часів Аристотеля. Аналіз літературних джерел показав, що термін «імідж» з'явився в Україні наприкінці ХХ ст. Він запозичений з латинського слова *imago* – «зображення», спорідненого з іншим латинським словом – «наслідувати», «відтворювати». У практичному вживанні це слово близьке до відомого грецького слова «харизма», в яке стародавні греки вкладали значення обдарованості, влади, мудрості та святості. Люди, які володіють поєднанням цих якостей, завжди мали силу впливати на інших.

У побутовому розумінні слово «імідж» вживається по відношенню до людини в двох вимірах: зовнішньому і внутрішньому. Перший описує зовнішні характеристики і зовнішній вигляд людини, другий – внутрішні характеристики, з яких формується її репутація. Ці дві частини складають єдине ціле, тому можна сказати, що імідж – це цілісне зображення особистості, яке поєднує в собі її зовнішні та внутрішні характеристики.

В даний час в науковій літературі можна знайти велику кількість визначень іміджу.

У психолого-педагогічних наукових джерелах «імідж» традиційно трактують як стиль і форму поведінки людини, а найчастіше під ним розуміють зовнішню сторону поведінки в суспільстві. Іноді іміджем називають сукупність значень і вражень, завдяки яким у людей складається уявлення про об'єкт, вони запам'ятовують його і починають ставитися до нього певним чином, або завдяки яким об'єкт стає відомим. При цьому, як правило, уточнюється, що

об'єктом іміджу або носієм іміджу найчастіше є людина, група людей або організація [29, с. 138].

Отже, поняття «імідж» перекладається як «образ». Тому слово «образ» містить у собі не лише переклад, а й сутність даного явища [13, с. 115].

Вперше поняття іміджу з'явилося в 1960-1980-х роках у галузі загальної та соціальної психології в дослідженнях зарубіжних вчених. Його зміст трактувався переважно в контексті теорії сприйняття, діяльності, спілкування та соціального пізнання.

У широкому загально психологічному розумінні поняття «імідж» вказує на суб'єктивну уяву про світ або його складові частини, що охоплює як самого спостерігача, так і інших, просторове оточення і послідовність подій у часі.

У соціально-психологічному контексті, поняття «імідж» набуває нового відтінку і стає підвидом загального іміджу, що формується в результаті соціального сприйняття. На відміну від загальної психології, соціальна психологія акцентує увагу на процесах формування образів в умовах реальних соціальних груп.

У визначеннях поняття «імідж» підкреслюється, що імідж містить не тільки природні властивості особистості, а й спеціально розроблені, створені, сформовані. В інших визначеннях підкреслюється, що імідж значною мірою визначається об'єктивними характеристиками об'єкта, зокрема імідж людини визначається її психологічним типом і відповідністю вимогам часу і суспільства. Обидва, безумовно, правильні [2, с. 14-17].

Імідж – це образ-модель певного об'єкта або об'єктів, який або які цілеспрямовано (чи спонтанно) формується, справляє позитивний (чи негативний) соціальний вплив на певні спільноти та ґрунтується на певному архетипному символі.

У літературі з психології іміджу у визначенні поняття «імідж» превалюють терміни: «сприйняття», «уявлення», «стійкий». У переважній більшості випадків дослідники в трактуванні іміджу використовують його

семантичну основу – поняття «образ». Образ визначається як форма відображення предмета, а також модель, засіб пізнання [27, с. 15].

Образ – образ, зображення, точна подoba, штучна імітація; найважливіший фактор успішності професійної діяльності. Оскільки імідж залежить від багатьох факторів, що змінюються, це нестійка, динамічна структура. На противагу цьому стрижнем іміджу є відносно стійка структура, генезис якої тісно пов'язаний із професійною Я-концепцією.

Іміджологія – наука про імідж, що вивчає його особливості, теоретико-методологічні основи, механізми побудови, візуально-контекстуальний вимір та ситуативно-сегментну реалізацію [30, с. 6].

Розглянемо різні визначення поняття «іміджу» (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення поняття «імідж»

<i>Автор</i>	<i>Сутність поняття</i>
М. Лук'янова	Образ у психіці людини певних характеристик предмета чи явища.
В. Олексенко	Загальний механізм особистості, спрямований на діяльність, є фундаментальною морфемою психологічної діяльності.
Т. Довга	Думка про особу групи людей, що склалася в психіці цих людей, образ цієї людини, що виник в результаті їх безпосереднього контакту або в результаті інформації, отриманої про цю особу від інших людей.
О. Мармаза	Багатогранне поняття, що означає управління увагою, спосіб соціального програмування поведінки людини, соціальна роль, спосіб самовдосконалення, форма публічного самовираження.
Е. Галицька	Поняття, яке охоплює багато властивостей людини, серед яких основними є освіченість, ерудиція, професіоналізм, уміння одягатися, охайність, стиль.

Таблиця створена авторкою на основі джерела [10, с. 631]

В даній роботі ми будемо розглядати саме імідж викладача.

У педагогіку поняття «імідж» прийшло з рекламної сфери та зі сфери PR (Public Relations – відносини з громадськістю) і активно досліджується з 90-х років XX століття.

Найчастіше під іміджем педагога розуміють сукупність зовнішніх і внутрішніх особистісних, індивідуальних і професійних якостей педагога, що забезпечують ефективність педагогічної діяльності [3, с. 38].

Якщо дати загальне визначення іміджу викладача, то його можна розглядати як форму професійної життєдіяльності людини, завдяки якій для інших демонструються її потужні особистісно-ділові якості. Безперечно, ці риси притаманні не всім педагогічним працівникам, їх необхідно формувати шляхом створення позитивного іміджу особистості.

Професійний імідж викладача вчені розглядають як образ професійної ролі, який конструюється самим викладачем і доповнюється індивідуальним іміджем у процесі взаємодії зі студентами, колегами, адміністрацією та суспільством. Тобто професійний імідж – це персоніфікований образ професії, узагальнений емоційно забарвлений образ типового професіонала, який має символічний характер, надихає, психологічно впливає на інших [4, с. 134].

Для викладача імідж відіграє важливу роль у забезпеченні успішності навчальної діяльності. Імідж викладача розуміють як сукупність характерних рис особистості, що формують її індивідуальний імідж як фахівця [6, с. 17].

Образ ідеального викладача змальовано у творах В.О. Сухомлинського, який узагальнив усі вимоги до цілісної моделі особистості та сформулював сто порад педагогу. Він розкрив поняття «гарний педагог» як людину, яка любить дітей (студентів) і відчуває радість від спілкування з ними, вміє дружити і вірить, що кожна людина здатна стати хорошою. Особливу увагу приділяв внутрішній культурі та етичності поведінки та спілкуванню педагогу [6].

Отже, ми бачимо, що поняття іміджу викладача є дуже широким і багатограним: ним займалися не лише сучасні педагоги, а й видатні постаті, які заклали основи всієї педагогічної науки.

У педагогіці поняття імідж визначається як сукупність зовнішніх і внутрішніх компонентів особистості. Ці характеристики призвели до появи таких типів іміджу: Я-образ – уявлення індивіда про себе; образ, який сприймають інші; бажаний образ. Останній поділяється на особистий або

індивідуально-професійний, який може бути позитивним і негативним. Зазначена типологія відображає погляд на імідж з різних позицій: свого «Я», сприйняття іншими, бажань і реалій.

Н.В. Гузій пропонує розглядати поняття «педагогічний імідж» як полісемантичну категорію, що характеризує стиль професійно-педагогічної діяльності, манеру спілкування, уміння індивідуалізувати свій імідж, надати йому естетичної виразності [6]. Суспільство висуває вимоги до професійного іміджу педагога, впливає на його зміст. Але з покоління в покоління незмінними залишаються такі якості ідеального викладача, як любов до дітей, студентів; високий професіоналізм, доброта, щирість, комунікабельність.

Імідж, у будь-якому випадку, є результатом свідомої роботи. Особливо це стосується ситуації, коли це є частиною професійного успіху. Професія викладача потребує створення іміджу також через потреби ринкової економіки. Вже недостатньо бути просто професіоналом. Особистісний імідж педагога є важливим доповненням або необхідною умовою його ефективної діяльності.

Тому викладачу необхідно набагато ретельніше, ніж фахівцям інших професій, формувати свій імідж, адже саме педагоги формують імідж своїх студентів і стають для них зразком для наслідування, адже він для них є еталоном. М.А. Добролюбов писав, що викладачі повинні бути найкращими людьми суспільства. Кожен викладач має бути яскравою особистістю, адже він має зацікавити студентів, розвинути інтерес до свого предмету [22].

Вважаємо, що професійний імідж педагога слід розглядати як імідж, сформований у результаті соціальної перцепції, коли об'єктом сприйняття є сам викладач, а суб'єктами сприйняття – учні або інші особи, з якими викладач спілкується в своїй професійній діяльності. Нагадаємо, що в загальному розумінні соціальна перцепція – це сприйняття зовнішніх ознак іншої людини, їх співвіднесення з її особистісними характеристиками та інтерпретація на цій основі її вчинків. А якщо розглядати імідж викладача, який формується в процесі спілкування з учнями, то в даному випадку педагог є об'єктом

соціальної перцепції, студентів – суб'єктами соціальної перцепції, а сам імідж є результатом соціальної перцепції.

Таким чином, імідж педагога можна розглядати як образ викладача, який формується в результаті сприйняття його зовнішніх характеристик і співвіднесення їх з особистісними характеристиками (через сприйняття поведінки), і служить основою інтерпретації його вчинків, формування уявлень про відносини, які пов'язують викладача з суб'єктами соціальної перцепції [14, с. 192].

Особистий приклад викладача та його вплив на студентів реалізується безпосередньо через його образ. Позитивний особистісно-професійний імідж дозволяє викладачу не тільки регулювати свою поведінку, підтримувати життєвий тонус, зберігати здоров'я, удосконалювати професійну діяльність, а й створює такий морально-психологічний клімат, який сприяє розвитку цінних особистісних якостей учнів, має гарний ефект на їх поведінку, стан здоров'я та характер міжособистісних стосунків в студентському колективі.

Засобом активізації інтересу до предмета є інтерес до особистості викладача. Образ викладача має надихати. Якою б професійною підготовкою не володів педагог, він зобов'язаний постійно вдосконалювати свої особистісні якості, створюючи таким чином власний імідж.

Імідж – це спосіб психологічного впливу на людину, метод саморегуляції та самонавіювання, найважливіший елемент передстартової підготовки, необхідний атрибут досягнень. Це відображає сукупність як реальних, так і очікуваних якостей [7, 17].

Для викладача характерні такі типи іміджу:

- образ себе – уявлення людини про себе;
- образ, який сприймають оточуючі, і бажаний образ. Бажаний імідж поділяється на особистий або індивідуальний і професійний, який може бути позитивним і негативним [19].

Отже, імідж – динамічне утворення, його неможливо задати раз і назавжди. Імідж у науковому розумінні – це збірний образ людини. Імідж може бути спонтанним або майстерно сконструйованим, безглуздим і багатозначним.

У повсякденному сенсі слово «імідж» вживається по відношенню до людини в двох значеннях: як її зовнішній вигляд і її репутація, тобто її зовнішні і внутрішні прояви, зливаються воедино.

1.2 Феноменологія іміджу: структурні компоненти, функції, джерела і механізми формування педагогічного іміджу

Перейдемо до розгляду структурних компонентів іміджу. Структура іміджу містить блоки «реклами» (що акцентує увагу на тих якостях, що згідно з уявленнями суб'єкта є еталоном бажаного враження); «змісту» (мікрозміни іміджу як реакція на зміст комунікації); «жалю» (демонстрація своєї слабкості та незахищеності); «рефлекс-копії» (копіювання іміджу іншого); «аттїтюд» (очікування певної поведінки партнера).

Елементарними частками іміджу є фіксовані символи в одязі, мовленні, манерах, організації простору тощо. Виділяється ряд додаткових характеристик іміджу [7]:

- образ не ізольований, він є частиною своєрідного «пакету» образів;
- класифікація та відбір реальних образів здійснюється за такими критеріями: самопочуття;
- відповідність груповим оцінкам, досягнення/недосяжність особистої чи групової мети;
- формування іміджу можливе лише за умови готовності до спілкування.

Окремими процесами, що демонструють виникнення такої готовності, є ціннісні орієнтації, рівень тривожності, розвиток мімічних здібностей тощо; безпосередньою передумовою формування іміджу є не просто індивідуальний соціальний досвід, а й природна спрямованість психіки на дію, копіювання зразків, прагнення до творчості та розуміння [16, с. 6].

Найчастіше до структурних компонентів іміджу дослідники відносять візуальні (зачіска, костюм, міміка тощо) і внутрішні образи, що складаються з двох категорій: вербальної (голос, емоційний стан тощо) та невербальної поведінки (манери, жести, етикет тощо); ментальність (інтелект, духовна складова особистості тощо).

Доречно зазначити, що особистісний імідж викладача – це форма професійної діяльності особистості, завдяки якій «на люди» виходять потужні особистісно-ділові характеристики конкретної людини. Безперечно, не всі педагогічні працівники мають ці риси, їх необхідно формувати шляхом формування позитивного іміджу особистості. Для формування особистісного та професійного іміджу викладачу необхідно добре над собою працювати. За загальноприйнятою думкою, імідж викладача – це стереотип образу педагога в поданні студентів, колег та соціального середовища. При формуванні або корекції іміджу викладача слід враховувати його особисті якості, які приписують йому оточуючі люди [21, 27].

На думку С. Якушевої, імідж викладача є невід’ємною складовою особистості і передбачає:

- інтелектуальну культуру (гнучкість мислення, рефлексії та самосвідомості, пов’язані з розвитком творчості та зростанням професійної майстерності викладача);
- габітарну (від *habitus* – зовнішність) культуру (особиста культура, що включає індивідуальність, що визначає колірну гамму, фізичні та психофізіологічні особливості; стиль (романтичний, спортивний, драматичний), що закріплює індивідуальну творчу характеристику відповідно до вимог професії, моди, що відображає тенденції розвитку та допомагає викладачу бути сучасним та визнаним серед колег та студентів);
- кінетичну (від *kinesis* – рух) культуру, що визначається мімікою та пантомімою (жести, вираз очей, поза, рух тіла, хода і поза);

- мовленнєву культуру (особиста культура, яка розвивається на основі принципу об'єктивних зв'язків між мовленням та когнітивними процесами, передбачає почуття стилю, розвинений смак та ерудицію);
- екологічну культуру – матеріальна та соціальна (оточення та аксесуари); художня культура;
- інтегральну якість особистості, єдність загальної культури та артистизму, аксіологічне та естетико-етичне джерело в різних видах професійної діяльності та спілкування [15, с. 367].

У результаті аналізу науково-методичної літератури ми виявили наступні складові іміджу:

1. Імідж – це те, що виникає, коли людина приходить, і залишається, коли людина йде.
2. Зовнішня сторона: манери, хода, жести, міміка, одяг, зачіска.
3. Внутрішня сторона: інтелект, думки, ерудиція, духовність, інтереси.
4. Процесуальний аспект: темперамент, темп, пластика, активність, емоції.
5. Ядро образу (позиції, установки, легенда) має відповідати психології переможця, яка складається з високої самооцінки, оптимізму, віри в добро, здатності переживати та співпереживати подіям, здатності змінюватися, сприймати нове. [34, с. 355].

Дослідження в галузі іміджології визначають дві групи функцій іміджу (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Функції іміджу

По-перше, необхідно розглянути ціннісні функції, до яких належать особистісно підвищувальна, психотерапевтична та функція комфортизації міжособистісних стосунків, які є винятково важливими для створення професійного іміджу майбутнього викладача.

Особистісно-підвищувальна функція пов'язана з формуванням навколо особистості атмосфери привабливості, що приводить до розкнутості, прояву найкращих якостей та, як наслідок, до підвищення соціальної важливості людини. Сутність психотерапевтичної функції полягає в тому, що завдяки усвідомленню власної незвичайності та підвищеній комунікабельності людина здобуває стійкий позитивний настрій та впевненість в собі. Нарешті, функція комфортизації міжособистісних стосунків передбачає терапевтичний ефект від такого явища, як особистісна чарівність, що привносить симпатію й доброзичливість у спілкування та згодом необхідну міру терпіння й такту.

Отже, роль ціннісних функцій іміджу не можна недооцінити, адже вони свідчать про безперечну значущість іміджу в процесі побудови здорової духовної організації особистості.

Не менш важливим у розумінні механізму роботи іміджу є розгляд його технологічних функцій. Серед них виділяємо функцію міжособистісної адаптації, висвітлення найкращих особистісно-ділових якостей, затінення негативних особистісних характеристик, функцію організації уваги та подолання вікових бар'єрів.

Функція міжособистісної адаптації базується на вмінні оперативно асимілюватися в конкретному соціальному середовищі, привертаючи увагу та встановлюючи доброзичливі стосунки.

Щодо функції висвітлення найкращих особистісно-ділових якостей, то згідно з нею імідж надає можливість візуально уявити найбільш привабливі риси людини, дозволяючи оточуючим пізнавати лише ті характеристики, що викликають симпатію або прихильність.

Затінення негативних особистісних характеристик як одна з провідних функцій професійно-педагогічного іміджу допомагає відвернути увагу від недоліків зовнішності завдяки використанню дизайну одягу, макіяжу, аксесуарів, зачіски тощо.

Функція організації уваги пов'язана з таким психологічним механізмом: привабливий імідж притягає людей, відповідаючи їхнім стереотипам та прагненням, і, як наслідок, сприяє створенню прихильності з боку оточуючих та позитивному ставленню до власних ідей. Усвідомлення надзвичайної важливості цього механізму сприятиме більшій успішності професійної діяльності педагога.

Окрім згаданих функцій, імідж також виконує роль інструменту подолання вікових бар'єрів. Саме в професійній діяльності викладача ця функція іміджу набуває особливого значення. Педагогічне середовище складається з осіб різного віку (педагоги, учні, батьки, адміністрація, соціальні працівники тощо), які, з огляду на це, мають різні інтереси та прагнення. Тому одним із завдань під час формування професійного іміджу є виховання вміння налагоджувати стосунки з людьми будь-якого віку та рівня освіченості. Володіння технологією самопрезентації, яке втілене в успішному відборі моделей поведінки під час виконання різних ролей, надає можливість ефективно спілкуватися з людьми різного соціального становища або професійного статусу.

Отже, знання технологічних і ціннісних функцій іміджу уможливорює широке його використання. Імідж, виходячи з різноманітності його типів та функцій, – це поліметричне явище, знання функцій та класифікації якого підпорядковано єдиній меті – досягненню ефекту особистої привабливості та вмінню управляти справленим враженням [31].

Доречно зазначити, що особистісний імідж викладача – це форма професійної діяльності особистості, завдяки якій «на люди» виходять потужні особистісно-ділові характеристики конкретної людини. Безперечно, не всі педагогічні працівники мають ці риси, їх необхідно «творити», формуючи

позитивний образ особистості. У процесі зміни себе до бажаного образу Д.Г. Скотт виділяє три основні етапи і пропонує технологію їх реалізації (рис. 1.2).

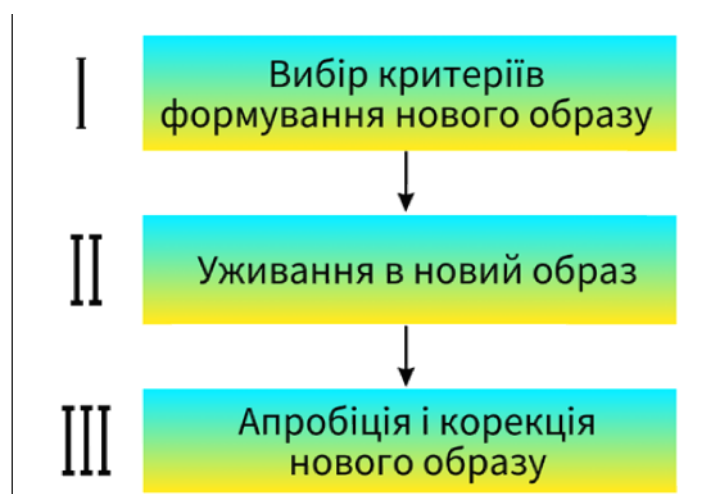

Рис. 1.2. Схема формування іміджу викладача

На першому етапі слід визначитися, що ви хочете в собі змінити і ким хочете стати. На основі самооцінки слід зробити висновок про те, які риси свого характеру людина хотіла б прибрати, а які розвинути. Наприклад, вам хотілося б бути більш доброзичливим і динамічним, більш впевненим у собі тощо. Тому саме на ці риси варто звернути увагу, використовуючи їх у новому образі.

Далі слід скласти план дій, сценарій, щоб уявити себе в образі нового «Я». Підготуйтеся до нової ролі: повторюйте цю роль знову і знову, щоб закріпити реальність створеного вами образу, в якому ви намагаєтеся досягти таких результатів, як: зовнішній вигляд, рівень ерудиції, професійна компетентність, загальна культура, публічні виступи тощо.

Надалі необхідно випробувати і впровадити нове «Я» в професійну діяльність, організувати своє життя відповідно до нового образу «Я». Перевірте свою нову роль у діяльності, в реальних ситуаціях. На цьому етапі слід порівняти заплановані результати з реально досягнутими вами. Необхідно розуміти, що створення привабливого іміджу – це довготривалий, багатогранний процес, в якому не буває дрібниць [32].

1.3 Аналіз досліджень іміджу викладача вищої школи

Сучасні студенти мають іншу мотивацію до навчання, ніж студенти попередніх поколінь, отримання вищої освіти вже не є основним мотивом навчання у ЗВО. Змінилась і мотивація до навчання у майбутніх психологів, студенти навчаються самостійно та мають бажання отримати знання за межами університету, звертають увагу на методи навчання, віддають перевагу неформальному спілкуванню з викладачами, відкритому стилю спілкування, сучасні мультимедійні презентації сприймаються легше та ін. Тому важливу роль в мотивації студентів відіграє імідж викладача [5, с. 115].

Імідж викладача закладу вищої освіти – це індивідуальний образ викладача, сформований на основі особистісних якостей, професійних компетенцій та практики реалізації професійних завдань [6].

Сьогоднішній імідж може допомогти викладачеві, і зокрема викладачу вищої школи, досягти успіху в професійній діяльності.

Заповітним бажанням кожного викладача вищої школи є бажання відчувати зацікавленість студентів у вивченні його дисципліни та хороші результати її засвоєння. Досягненню цієї мети сприяє вміння налагоджувати контакти зі студентською аудиторією, утвердження викладача як авторитетного джерела інформації, як особистості, яка своїми знаннями та поведінкою може плідно впливати на підростаюче покоління. Тому важливою умовою забезпечення високого рівня культурних стосунків професорсько-викладацького складу та студентів є привабливий, педагогічно позитивний імідж вищого навчального

закладу та особистий імідж викладача як його офіційного представника. На жаль, не всі викладачі турбуються про свій особистий імідж та авторитет [37].

Дослідження показують, що працівники цієї спеціальності недооцінюють значення свого іміджу в два рази. Сучасні дослідники виявили невідповідність важливості особистісного іміджу викладача для студентів і самих викладачів. За деякими даними, у списку десяти професійно значущих якостей викладача ХХІ століття імідж посідає друге місце з точки зору студентів і лише восьме – з точки зору самих викладачів. Така ситуація склалася ще й тому, що самі викладачі не до кінця знають, що таке імідж, з яких компонентів він складається і навіщо він їм потрібен [29, с. 141].

Високий професіоналізм фахівця має поєднуватися з розумінням наслідків своєї діяльності для суспільства, з відповідальністю перед ним (і навіть перед людством загалом). Тому підготовка фахівця з вищою освітою має забезпечувати формування його як особистості, гуманної, відповідальної людини, громадянина та носія моральних норм [9].

Цікавий експеримент проведено старшим викладачем кафедри міжнародної економіки Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ А. Козменком. Він здійснив спостереження серед студентів 2-4 курсів спеціальностей «Міжнародна економіка», «Фінанси», «Маркетинг», «Менеджмент організацій», «Економічна кібернетика» щодо сприймання студентами викладача за його зовнішнім виглядом і визначення рівня впливу цього сприймання на якість навчального процесу. Так, коли викладач приходить на заняття з охайним зовнішнім виглядом, у діловому стилі одягу, його сприймають більш з ієрархічної точки зору, так, як підлеглий сприймає керівника. Викладач презентує себе суворою, вимогливою, дисциплінованою особистістю, тримаючи ініціативу у власних руках. Атмосфера в аудиторії стабільна та спокійна, проте може бути трохи напруженою. Як правило, студенти налаштовані виконувати поставлені завдання без жодних оскаржень та обговорень, неначе боячись помилитися чи сказати щось недоречне. Проте, може виникнути певна прірва між викладачем і групою. У такому випадку

педагог сприймається не як партнер, а як інструктор, який контролює кожен крок. Часто це пригнічує ініціативу студентів, впливає на їхній креативний розвиток [7, с. 405].

Розглянемо модель іміджу викладача закладу вищої освіти (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Модель іміджу викладача закладу вищої освіти [7].

Зовнішня складова – візуальна привабливість, вербальна та невербальна поведінка. Зовнішній вигляд є частиною інформації, яку ми отримуємо через зір. Ось чому візуальна привабливість нашого образу так важлива. З давніх часів люди цінували гармонію і красу. Ефект першого враження виникає від зорового сприйняття. Згідно з експериментальними даними психологів, зовні привабливі люди легше завойовують симпатії оточуючих. Від розстановки останнього залежить вплив викладача на студента. Візуальна привабливість – це наші фізичні дані і значна кількість зовнішніх факторів, які залежать безпосередньо від нас [38].

Привабливість часто визначається загальним враженням від доглянутості, що є показником культури людини. Одяг, зачіска та макіяж виконують роль візитної картки. Персоніфікація базується на візуальній та вербальній поведінці, включаючи слова, інтонацію, темп мовлення. Слухове сприйняття інформації є не менш важливим, ніж зорове.

Процесуальний компонент. Професійна культура викладача складається з багатьох компонентів, але в даному випадку виокремлюємо, на нашу думку, головну її складову – професійні вміння, які він повинен ефективно реалізувати під час своєї педагогічної діяльності:

1. Уміння конкретизувати навчально-виховний процес в педагогічні завдання включає в себе вивчення готовності особистості та колективу до нових знань, проектування розвитку на основі отриманих результатів та визначення домінуючого завдання, охоплюючи навчання, виховання і розвиток.

2. Уміння будувати та реалізовувати логічно завершену педагогічну систему: комплексне планування виховних завдань; обґрунтований відбір змісту навчального процесу; оптимальний вибір форм, методів і засобів його організації.

3. Уміння встановлювати взаємозв'язки та реалізовувати компоненти виховання включає створення необхідних умов, активізацію особистості студента, організацію спільної діяльності, та забезпечення взаємодії з оточуючим середовищем, враховуючи зовнішні впливи.

4. Уміння підраховувати та оцінювати результати педагогічної діяльності: самоаналіз та аналіз навчального процесу та діяльності педагога; визначення нового комплексу основних і другорядних педагогічних завдань [26, 32].

Внутрішньою складовою моделі є загальна характеристика педагога. Виділяють основні критерії викладача закладу вищої освіти:

- людяність включає любов до учнів, повагу до їхньої гідності і надання кваліфікованої педагогічної допомоги для особистісного розвитку.
- громадянська відповідальність, соціальна активність;
- справжній інтелект (від лат. *inteligens* – знаючий, розуміючий, кмітливий) – високий рівень інтелектуального розвитку, ерудованість, сформована в рамках предмета навчання, висока культура поведінки;
- правдивість, справедливість, порядність, чесність, гідність, працьовитість, самовідданість;

- інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, готовність створювати нові цінності та приймати творчі рішення;
- любов до дисципліни (курсу), що викладається, потреба в знаннях, у систематичній самоосвіті;
- майстерність міжособистісного спілкування визначає стиль поведінки викладача, який впевнено виявляється у доброзичливості, чуйності, доброзичливості та толерантності [36].

Якості викладача, які допомагають йому у спілкуванні та навчанні студентів: доброзичливість, почуття гумору, артистизм, мудрість (наявність життєвого досвіду).

Також невід’ємною складовою педагога з позитивним іміджем є наявність позитивної «Я-концепції», яка реалізується через: позитивне ставлення до себе, позитивну самооцінку, самоповагу, почуття власної гідності; самосвідомість, пізнання людиною себе: «який я?»; поведінка, яка узгоджує внутрішнє «Я» з зовнішніми діями [7].

Викладача з позитивною «Я-концепцією» характеризує гнучкість педагогічного мислення, що дозволяє йому приймати правильні рішення в складних ситуаціях, швидко реагувати на зміни в почуттях, мисленні, поведінці учнів, бути впевненим у собі і бути задоволеним своєю професійною діяльністю [7].

Комплексне дослідження іміджу викладача неможливе без розгляду такого невід’ємного компонента його структури, як комунікативної. Педагогічне спілкування – це сукупність методів і засобів, використання яких забезпечує досягнення мети виховання і навчання та визначає характер взаємодії двох основних суб’єктів педагогічного процесу [29, с. 134].

Знання психологічних, змістовних і процесуальних основ педагогічного спілкування сприяє соціалізації викладача, забезпечує високий рівень педагогічної майстерності та виступає ефективним засобом формування чи корекції іміджу науково-педагогічного працівника.

Більш придатною для виявлення інтерактивної складової педагогічного спілкування та іміджу викладача в цілому є класифікація, заснована на працях В.А. Кан-Каліка та розглянуто в працях українських дослідників Т. І. Туркот та М. М. Філоненко (Табл. 1.1).

Таблиця 1.2

Види іміджу викладача в залежності від стилю педагогічного спілкування [3]

Модель	Характеристика моделі
«Монблан»	Викладач перебуває «на вершині гори», відокремлюючи себе від аудиторії. Уникає особистої взаємодії зі студентами, а їхні звернення чи пропозиції розглядає зверхньо або ігнорує. Комунікативна взаємодія обмежується формальними контактами і зводиться лише до передачі інформації, що спричиняє психологічні бар'єри між викладачем і студентами. Зворотного зв'язку зі студентами практично немає, а особистий імідж педагога є негативним.
«Китайська стіна»	Викладач намагається встановити психологічний контакт зі студентами, сприяти їхньому розвитку та допомагати вирішувати проблеми, але при цьому підкреслює свій статус, демонструє зверхність та проявляє настановницькі риси. Зворотній зв'язок від студентів обмежується поверхнево.
«Локатор»	Комунікативна взаємодія викладача із студентами є диференційованою та вибірковою: увага викладача спрямована або на слабких, або на сильних студентів. Це порушує цілісність комунікативної суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що кінець-кінцем може негативно вплинути не лише на імідж конкретного викладача, але й на репутацію ЗВО в цілому.
«Тетерів»	Викладачів вирізняє глибока експертиза у своїй галузі, але є проблеми з методичною культурою та спілкуванням. Вони часто не надають належної уваги студентам, виявляючи відсутність толерантності до критики. Взаємодія викладача і студента обмежена, що негативно впливає на якість навчання.
«Гамлет»	Викладач є чутливим до думок студентів, але занадто фокусується на зовнішньому враженні від своєї педагогічної роботи, ігноруючи її зміст. Навіть намагаючись здобути прихильність та авторитет, він не отримує повагу студентів.
«Робот»	Викладач ретельно дотримується програм та інструкцій, зосереджуючись на виконанні «паперової роботи». Його спілкування зі студентами є коректним, але беземоційним. Це викликає байдуже чи негативне ставлення студентів до таких викладачів.
«Я сам» або	Викладач ретельно виконує всі функціональні обов'язки, зокрема велику увагу приділяє виховній роботі. Однак великий обсяг завдань зазвичай

«Квочка»	провокує виникнення синдрому емоційного вигорання. Це призводить до розчарування у власних досягненнях, зниження самооцінки та обмеження часу для самоосвіти й професійного розвитку.
«Союз»	Самокритичний та творчий педагог, взаємодія якого зі студентами ґрунтується на співпраці та взаєморозумінні. Його характеризує толерантність і емпатія. Це – найбільш продуктивна модель,, що сприяє позитивному іміджу як окремого викладача, так і ЗВО в цілому.

На формування професійного іміджу викладача впливають різноманітні фактори. Аксіологічні домінанти формування професійного іміджу майбутнього викладача закладу вищої освіти:

1) Розвиток орієнтації на педагогічну професію як головного ціннісного аспекту сприяє навчанню та ефективній соціалізації студента. Навчально-виховний процес у педагогічному університеті готує майбутнього викладача до трансляції ідеалів в університетське життя та утвір важливих орієнтацій студента.

2) Проблема формування професійного іміджу майбутнього педагога тісно пов'язана з розвитком аксіологічного формування образу «Я – викладач». Формування образу «Я – майбутній професіонал» у студента вищого навчального закладу пов'язане із становленням суб'єктності та визначає змістовність його діяльності. Освітній простір вищої освіти сприяє саморозвитку, самоорганізації та побудові життєвої перспективи студента.

3) Інформаційна домінанта передбачає створення Інтернет-середовища, яке формує нову морально-духовну культуру з нематеріальним характером взаємодії, умовністю параметрів та можливістю вільного входження та виходження з віртуальної реальності. Зростання потреби в інформації, пов'язаної з соціокультурною динамікою суспільства, і спілкуванням через соціальні мережі є системо-утворюючими чинниками цієї нової культури.

4) Важливою домінантою для формування професійного іміджу є аксіологічна домінанта креативності. Загальновідомо, що викладач – професія творча. Саме університетська дійсність робить викладача творчим, який

усвідомлює власну унікальність, прагне до нестандартності, оригінальності у професійній діяльності.

5) Міжкультурна комунікація, як аксіологічна домінанта, сприяє культивуванню особистості студента, спрямованої на саморозвиток і співробітництво. Результатом є сформована система особистісного новоутворення, що визначає здатність до проектування життєвої перспективи та здійснення відповідального вибору цілей і цінностей. [4, с. 136-137].

Висновки до першого розділу

У психолого-педагогічних наукових джерелах «імідж» розглядається як стиль поведінки людини в суспільстві. Це включає в себе зовнішній вигляд та враження, які формують уявлення та ставлення до об'єкта. Структурні компоненти іміджу включають візуальні (зовнішність) та внутрішні образи, такі як вербальна та невербальна поведінка, а також ментальність.

Функції іміджу включають ціннісні аспекти, психотерапевтичні та комфортні функції, що є ключовими для формування професійного іміджу викладача. Важливим завданням є розвиток вмінь налагоджувати стосунки з різними людьми та володіння технологією самопрезентації.

Одним із завдань під час формування професійного іміджу є виховання вмінь налагоджувати стосунки з людьми будь-якого віку та рівня освіченості. Володіння технологією самопрезентації, яке втілене в успішному відборі моделей поведінки під час виконання різних ролей, надає можливість ефективно спілкуватися з людьми різного соціального становища або професійного статусу.

Процес формування іміджу викладача включає визначення змін та мету, розробку плану дій, апробацію та впровадження нового «я» у професійну діяльність, організацію життя відповідно до нового образу і випробовування нової ролі в реальних ситуаціях.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ПСИХОЛОГІЇ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1 Методи та методики дослідження

Нами було проведено розвідки особливостей іміджу сучасного викладача психології закладу вищої освіти. Дослідження проводилося на кафедрі загальної, вікової та соціальної психології ім. М.А. Скока Науково-навчального інституту психології та соціальної роботи НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

Дослідження проводилося у три етапи:

- 1) підібрати діагностичний інструментарій для вивчення особливостей іміджу сучасного викладача психології;
- 2) проведення дослідження особливостей іміджу;
- 3) аналіз та інтерпретація результатів дослідження.

Розглянемо методи та методики, які були використані нами для дослідження особливостей іміджу сучасного викладача психології.

Дослідження особливостей іміджу сучасного викладача психології закладу вищої освіти проводилося за допомогою методики – створеної нами анкети за допомогою google форми «Особливості уявлень молоді про імідж сучасного викладача психології у вищій школі» (Додаток А).

Ціль анкети: дослідження когнітивної складової іміджу викладача психології ЗВО.

Структура: анкета складалася з трьох блоків та блоку інформації про респондента. Перший блок містив 12 запитань, які були створені для дослідження когнітивної складової іміджу викладача психології в ЗВО. Структура блоку 1 включала різні типи питань, таких як: відкриті питання, що дозволило респондентам висловити власні думки та бачення; закриті питання та питання з вибором, які забезпечили конкретні відповіді для подальшого аналізу. Другий та третій блоки містили питання, що стосувалися особистісних,

комунікативних та професійних компонентів іміджу викладача психології ЗВО. Такі запитання дозволили нам виміряти враження та ставлення респондентів за кількісними показниками. Блок інформації про особисті дані складався з 7-ми питань.

Нами було застосовано дві авторські методики, побудовані за принципом особистісного диференціалу, які використовуючи пари протилежних рис та 7-мибальну шкалу їх оцінювання, дозволили нам систематизувати та кількісно оцінити особистісні, комунікативні та професійні аспекти створення іміджу викладача психології ЗВО.

Однак важливо зауважити можливість суб'єктивних інтерпретацій респондентів та розуміти обмеження такого кількісного підходу в оцінюванні складних поглядів на особистість.

Перша методика («Особистісні й комунікативні особливості викладача психології» (Додаток Б)) представлена 22-тьма парами протилежних рис, які ілюструють особистісні й комунікативні особливості сучасного викладача психології, а друга («Професійні якості викладача психології» (Додаток В)) – 19-тьма парами протилежних рис, що ілюструють професійно-важливі якості викладача ЗВО, що органічно описують окремі аспекти його іміджу.

Оцінка вираженості кожної особистісної риси та професійної якості у сучасного викладача психології ЗВО в обох методиках здійснювалася за 7-мибальною шкалою.

Результати, отримані після використання Анкети та двох зазначених методик, були опрацьовані засобами первинної математичної статистики (підрахунок середньоарифметичного показника та відсотків).

2.2 Характеристика вибірки

Аналіз науково-дослідної літератури, проведений у межах теоретичної частини цієї роботи, показав, що у цій галузі вивчення особливостей іміджу сучасного педагога психології закладу вищої освіти накопичено значний науковий потенціал. Проте проблема іміджу сучасного викладача психології

викликає досить великий інтерес, особливо у зв'язку з реформуванням системи вищої освіти та вимогами, які наразі висуваються до педагогів. Із завданням покращення ефективності навчання та на етапі розвитку психологам та педагогам вищої освіти було б, доцільно на наш погляд, враховувати також особливості іміджу. Деякі аспекти цієї проблеми можна прояснити за допомогою власного емпіричного дослідження, результати якого присутні в цьому розділі.

Учасниками нашого дослідження були педагоги (5 осіб) кафедри загальної, вікової та соціальної психології Науково-навчального інституту психології та соціальної роботи НУЧК імені Т.Г. Шевченка. Педагоги були запрошені як експерти для обговорення практичних питань створення та презентації іміджу викладача у ЗВО та студенти-майбутні психологи різних форм навчання (50 осіб), здобувачі освіти цієї ж кафедри й цього ж Інституту.

Отже, загалом у дослідженні прийняли участь 55 осіб віком 18-51 рік (рис. 2.1).

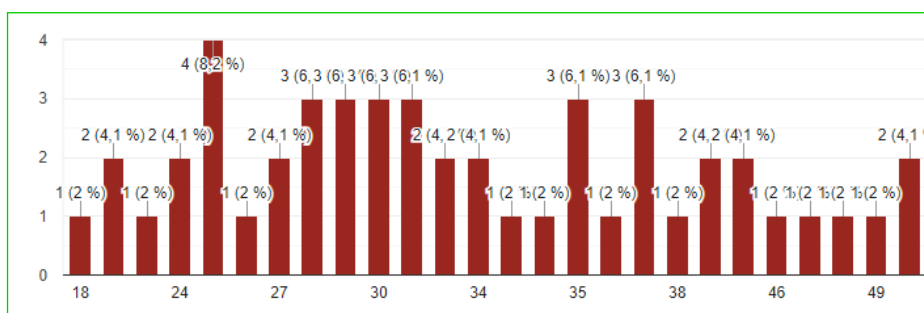

Рис. 2.1. Вік досліджуваних

У дослідженні прийняли участь 30 жінок та 25 чоловіків (рис. 2.2).

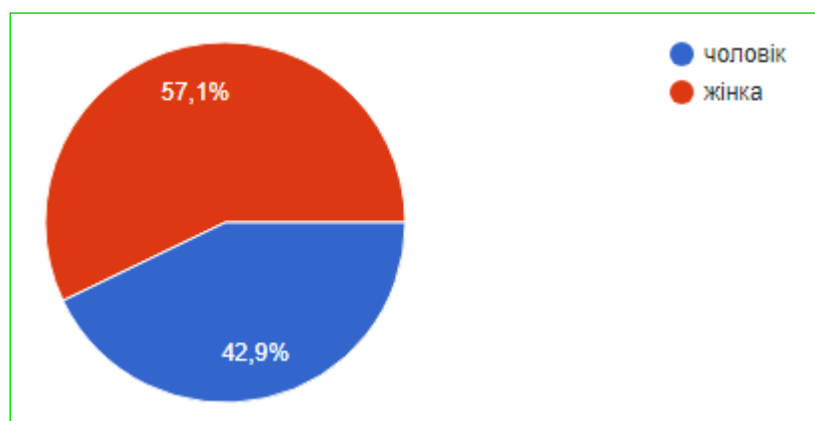

Рис. 2.2. Стать досліджуваних

Сімейний статус респондентів представлений на рис. 2.3.

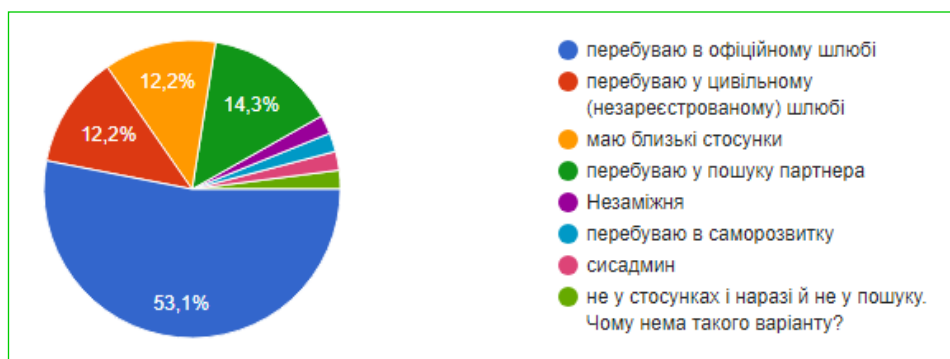

Рис. 2.3. Сімейний статус досліджуваних

Проведене опитування серед 55 респондентів надає можливість здійснити аналіз їх сімейного статусу. Інформація, отримана з графіка 2.3, вказує на різноманітність підходів та виборів у сфері особистих відносин.

Більше половини опитаних знаходяться в офіційному шлюбі. Невеликий, але значущий відсоток респондентів обрали цивільний (незареєстрований) шлюб. Цікаво відзначити, що також 12,2% респондентів мають близькі стосунки, які не визначені формально. Група тих, хто знаходиться у пошуку стосунків (14,3%), зокрема привертає увагу, оскільки це вказує на активність та потребу в нових зв'язках. Менший відсоток респондентів (по 2%) відзначаються як одинокі та ті, хто займається саморозвитком. Це вказує на індивідуальні стратегії самореалізації та важливість особистого розвитку в їхньому житті. Один з респондентів зазначив, що не перебуває у стосунках і не шукає партнера, що може вказувати на необхідність урізноманітнити погляди на важливість відносин в житті та визначати себе в контексті самотності чи фокусу на саморозвитку.

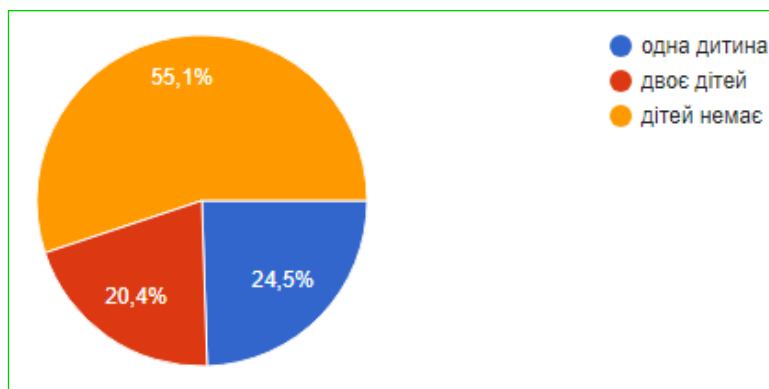

Рис. 2.4. Наявність дітей

Розглядаючи діаграму 2.4, вбачаємо, що більшість опитаних перебувають в близьких відносинах, чи то зареєстрованих, чи незареєстрованих, при цьому не мають дітей. Близько чверті респондентів є батьками однієї або двох дітей.

2.3 Аналіз отриманих результатів

Розглянемо результати дослідження особливостей іміджу сучасного педагога психології закладу вищої освіти за авторською анкетною *«Особливості уявлень молоді про імідж сучасного викладача психології у вищій школі»*.

Відповіді на перше і друге запитання анкети передбачали доповнення речень: «Викладач – це...» та «Викладач психології – це». Традиційне розуміння цієї професії зводиться до дидактичної функції педагога: «людина, яка навчає», «фахівець певної галузі, який володіє вміннями та навичками для передачі знань та інформації студентам» тощо. Так відповіли 80% респондентів. Серед інших 20% були відповіді про те, що викладач є прикладом для студентів.

Отже, з аналізу відповідей на запитання «Викладач психології – це...» виявлено, що переважна більшість учасників анкетування (90% опитуваних) визначили викладача психології як «професіонала в галузі психології», «провідника в розумінні процесів реальності», «людина-спеціаліст, який здійснює діяльність з виховання, розвитку та навчання здобувачів, пов'язані з передачею знань у галузі психології, а також займається науково-дослідною

діяльністю» та інші подібні означення. Серед 10% опитуваних були відповіді: «лікар», «практичний психолог», «авторитет».

Далі необхідно було з'ясувати, чи успішність виконання професійних обов'язків викладача психології може бути обумовлена гендерним аспектом (рис. 2.5).

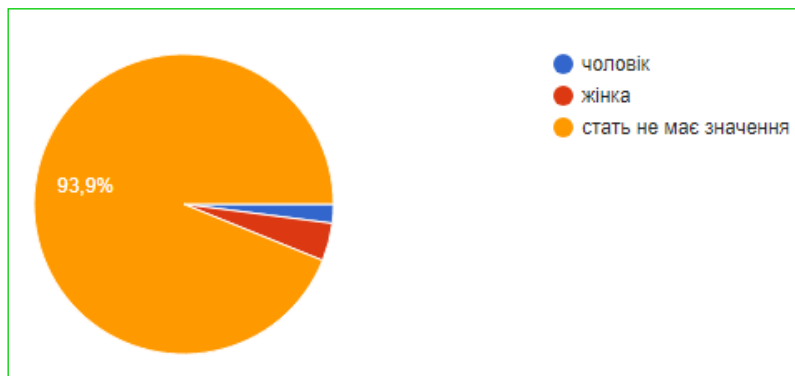

Рис. 2.5 Результат анкетування на запитання
«Хороший викладач психології – це...»

Результати дослідження говорять про те, що здійснення професійних обов'язків викладача психології, за думкою 93,9% респондентів, не пов'язане із гендерним аспектом та не є визначальним фактором у досягненні педагогічних цілей.

Необхідно відзначити, що тільки 4,1% студентів вважають, що жінки є більш вдалими у виконанні професії викладача психології, і лише 2% студентів вважають, що чоловіки мають переваги у цьому професійному напрямку. Це може вказувати на те, що гендерні стереотипи все ж таки частково присутні серед невеликого відсотка студентів, але вони не є загальновизнаними у групі респондентів.

Можна зробити висновок, що в загальному сприйнятті студентів, ефективність викладацької діяльності не обумовлюється статевим відмінністю.

Соціальний престиж професії викладача ми дослідили, аналізуючи відповіді респондентів на запитання: «Професія викладача (в т.ч. викладача психології) зараз...» (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Результати анкетування на запитання
«Професія викладача (в т.ч. викладача психології зараз...)»

З рис. 2.6 ми бачимо, що 49% респондентів відповіли, що дана професія престижна, 40,8% – раніше була не престижною, але зараз ставлення до неї змінилося; решта – це 6,1% відповіли, що професія викладача (психолога) вже давно є не престижною, 4,1% взагалі відповіли, що ця професія не престижна.

Серед тих, хто відповів, що професія викладача (психолога) престижна, маємо такі відповіді: «Тому що освіта в Україні потребує кардинальних змін, і для цього потрібні нові, сучасні спеціалісти. Плюс війна. Зараз, вважаю, необхідним максимально багато запроваджувати дисциплін, які пов'язані з психологією. Тому що толерантність, терпимість і розуміння психологічного стану себе і людини поряд – надважливо», «Дана професія зараз важлива та затребувана у зв'язку з необхідністю підготовки психологів та надання допомоги населенню України» тощо.

А ось ті респонденти, які відповіли, що професія викладача (психолога) не престижна пов'язують її переважно з низькою заробітною платою («Тому, що малооплачувана», «Тому що у викладачів маленькі зарплати», «Викладацькі професії не престижні через низький рівень заробітної плати»).

Відповідаючи на наступні запитання анкети, студенти перерахували риси характеру, якими на їх думку, наділений типовий викладач (психолог) закладу вищої освіти (Додаток Г).

Отже, з Додатку Г ми бачимо, що більшість студентів надають викладачам-психологам позитивні риси характеру.

Викладач (психолог), згідно з результатами дослідження, повинен володіти такими професійно важливими якостями (Додаток Г):

Серед перерахованих професійно важливих якостей викладача (психолога) була і така цікава відповідь: «...Вчитель психології в першу чергу також людина, як і вчитель фізкультури, чи астрономії чи будь якої іншої науки. Він також був студентом і колись стане пенсіонером. Його кругозір, змінюється з його життєвим шляхом. Психологія, це не зовсім те, про що пишуть в багатьох підручниках чи викладають мову жестів по Карнегі. Це той шлях, який людина проходить за все своє життя. Є час бути ледарем, є час бути бджілкою, а є час час просто бути. І завдання психолога, випромінювати ці знання і розуміти в який часово-просторовий континуум їх застосовувати...».

На запитання «Сучасний університетський викладач психології повинен ставитись до студентів...» більшість відповіли: «з повагою», «як до себе» та «як до рівних».

Аналізуючи завдання, де потрібно було доповнити речення «Хоча він/вона і викладає психологію в університеті (інституті, академії), але...» маємо такі результати: «також потребує постійного самовдосконалення, та наявність власного психолога за потреби», «не має емпатії у студентів, пари читаються не цікаво», «не завжди може самотійно впоратись з власними проблемами», «має постійно навчатись сам і розвиватись» тощо.

На завдання доповніть речення: «Слово «викладач»/»викладачка психології» викликає у мене такі асоціації...» студенти відповіли: «сучасність, креативність, любов до життя», «професіонал у своїй справі», «надзвичайна ерудована людина», «той, хто несе світло». Крім цього, наявні й відповіді з негативно забарвленими асоціаціями, по типу: «не викликає ніякої асоціації», «зневага», «40-ка річна особа з емоційним вигоранням».

Питання про значення зовнішності викладача психології в опитуванні допомагає визначити розмаїття поглядів студентів на важливість зовнішнього вигляду у контексті оцінки якості навчання (рис. 2.7).

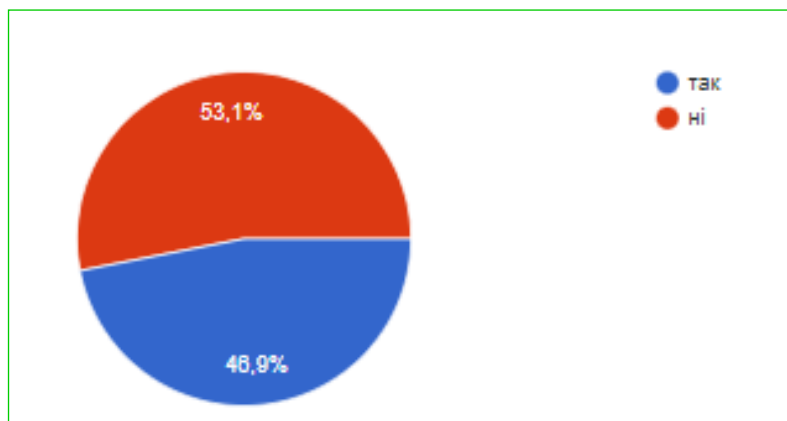

Рис. 2.7. Результати на питання «Чи має особисто для Вас значення зовнішність викладача психології?»

Результати вказують на різноманітні погляди студентів щодо важливості зовнішнього вигляду викладачів психології. Зауважено, що більшість (53.1%) вважає, що зовнішність не має значення, що може свідчити про прагматичний підхід до навчання, де вага приділяється компетенціям та професійним якостям.

З іншого боку, 46,9% респондентів вважають, що зовнішність викладача психології має значення. Це може вказувати на те, що для частини студентів важливий є не лише професійний аспект, а й естетичний чи особистісний вигляд викладача.

Загалом, результати вказують на індивідуальний підхід студентів до цього питання та підкреслюють різноманітність у їхньому сприйнятті факторів, що впливають на якість викладання в психологічній сфері.

Проаналізуємо відповіді на останнє питання «Який предмет, деталь у Вашій уяві обов'язково пов'язується зі справжнім викладачем психології? Тобто, без цього предмету Ви викладача психології просто не уявляєте!»: «усмішка», «окуляри як у Фрейда», «блокнот», «ноутбук» тощо. Також були студенти, які відповіли, що таких предметів немає.

Результати завдання «Чи згодні Ви з наступними висловлюваннями про викладача психології?» представлені на рис. 2.8.

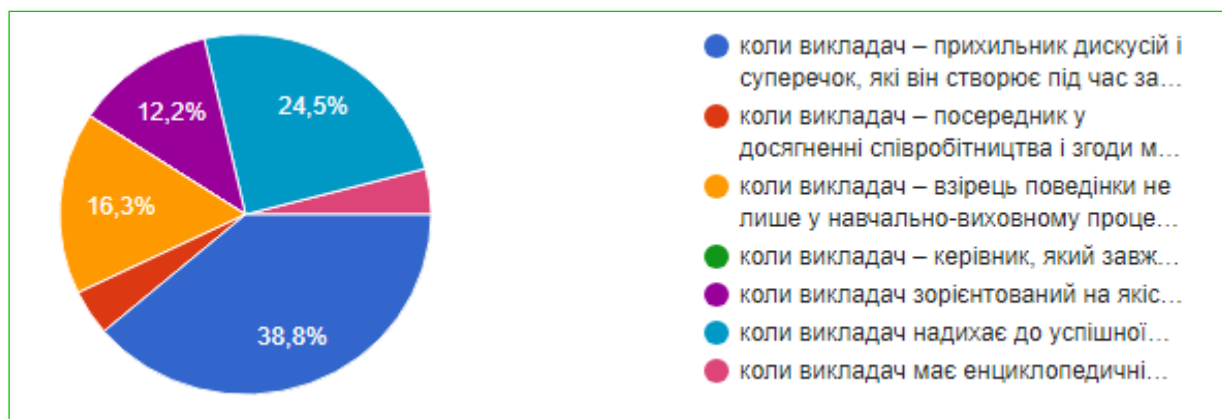

Рис. 2.8 Результати дослідження на питання «Чи згодні Ви з наступними висловлюваннями про викладача психології?»

Підсумок дослідження цього питання свідчать, що більшість респондентів (38.8%) найбільше цінує стиль викладання, який включає дискусії та суперечки, сприяючи активній участі студентів. На другому місці з великим відставанням розташувався стиль, орієнтований на групову роботу та позитивний результат (24.5%). Загалом, вибір студентів свідчить про популярність інтерактивних та групових методів навчання, визнаючи їхню важливість для здобуття якісних знань. Помітно, що відсутність вибору для Відповіді 4 (викладач – керівник, який завжди і в усьому правий, вимагає жорсткої дисципліни і слухняності від студентів) свідчить про те, що студенти в основному не віддають перевагу авторитарному стилю викладання.

На наступному етапі кількісної і якісної обробки даних ми проаналізуємо результати дослідження за методиками «Особистісні й комунікативні особливості викладача психології» (Табл. 2.1) та «Професійні якості викладача психології» (Табл. 2.2), яке виконували 5 експертів (викладачі психологічних дисциплін НУЧК імені Т.Г. Шевченка) та 50 студентів-майбутніх психологів цього ж ЗВО.

На цьому етапі ми також ставили за мету аналіз експресивної, комунікативної, операціональної та функціональної складової іміджу викладача

ЗВО з наступним порівнянням отриманих образів «ідеального» викладача ЗВО в уявленнях професійних педагогів (експертів) та студентів.

Уявлення про особистісні й комунікативні особливості іміджу викладача психології, висловлені експертами та студентами-майбутніми психологами, детально представлені у Табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Особливості уявлень експертів та студентів про особистісні й комунікативні компоненти іміджу викладача психології ЗВО

№ з/п	Компонент особистісної складової іміджу викладача	Середньоарифметич. показник	
		Експерти (N=5)	Студенти (N=50)
	Експресивна складова	4,88	5,74
1.	Експресивність (емоційна розкутість)	4,24	3,81
2.	Усміхненість	6,26	6,09
3.	Високоморальність	4,79	6,22
4.	Вірність собі	5,04	6,81
5.	Емоційна стійкість	6,39	6,41
6.	Самокритичність	2,47	4,76
7.	Активність	4,58	5,25
8.	Ініціативність	3,77	4,11
9.	Здатність впливати на інших	6,63	6,72
10.	Відкритість	5,95	6,08
11.	Відповідальність	6,61	6,31
12.	Привабливість	5,68	5,61
13.	Щирість	4,59	6,16
14.	Почуття гумору	6,44	6,06
	Комунікативна складова	5,50	6,08
15.	Комунікабельність	6,03	6,32
16.	Доброзичливість	5,77	6,36
17.	Партнерська взаємодія	4,59	6,04
18.	Альтруїстичність	4,95	5,54
19.	Миролюбність	6,71	6,14
20.	Довірливість	3,79	5,64
21.	Здатність чути інших	5,88	6,46
22.	Тактовність	6,34	6,21

Результати оцінки *експресивної складової іміджу* викладача психології продемонстрували наступні середньоарифметичні показники: експерти – 4,88 бали, студенти-майбутні психологи – 5,74 балів.

У підсумку зазначимо, що студенти, на відміну від експертів, вважають експресивну складову іміджу викладача психології більш важливою для роботи у ЗВО.

Це може означати, що студенти сприймають викладачів як особистостей з більш виразними особистісними рисами.

Вищий бал по експресивній складовій може вказувати на можливий дефіцит особистісного підходу педагогів. Експерти, можливо ж, вбачають необхідність в більш індивідуалізованому підході до студентів або в більш активному вираженні своєї особистості.

Результатами підрахунків *комунікативної складової* іміджу викладача стали наступні показники: експерти – 5,50, студенти-майбутні психологи – 6,08.

Аналіз показує, що і експерти, і студенти вважають комунікативну складову важливою, проте, студенти оцінюють її більш високо, порівняно з експертами. Це може свідчити про те, що студенти приділяють більше уваги способам комунікації викладачів.

Студенти можуть приділяти більше уваги способам комунікації викладачів у зв'язку з кількома факторами, які можуть впливати на їхнє враження від викладача та загальний імідж викладацького персоналу.

Серед експресивної складової – це:

Високоморальність

На нашу думку, студенти виявляють потребу бачити високу моральність у викладачів з декількох причин. Перша – студенти потребують прикладів для наслідування, а високий показник моралі у викладача може надихати їх на розвиток своїх етичних цінностей. Високоморальність викладача може підвищити мотивацію студентів до успіху і власного професійного зростання, спираючись на позитивному та етичному досвіді навчального процесу.

Друга – викладачі з високими моральними принципами викликають більшу довіру у студентів, цим самим створюючи позитивну навчальну атмосферу. Третє – студентам важливо почуватися захищеними й шанованими, а саме викладачі здатні створювати підтримуюче середовище.

Вірність собі

Студенти високо оцінюють у викладачах «вірність собі», оскільки це безпосередньо впливає на формування їх цінностей та стимулює самовиявлення. Викладачі, які демонструють внутрішню чесність і відданість своїм переконанням, допомагають в будові довіри, позитивній атмосфері та підвищенню мотивації студентів до саморозвитку.

Самокритичність

Особливу увагу в контексті іміджу викладачів психології студенти приділяють «самокритичності» своїх наставників. По-перше, в галузі освіти студенти з науковими дослідженнями та практичним досвідом. На нашу думку, студентам важливо бачити, що викладачі готові визнавати та коригувати свої власні недоліки. Самокритичність викладача психології може також сприяти створенню відкритого середовища, де студенти не бояться допускати помилки, а мають можливість вчитися на них, розвиваючи свої критичне мислення та аналітичні навички.

Активність

У галузі психології, де активна взаємодія та практичні вправи грають одну з ключових ролей, студентам важливо взаємодія з енергійними та зацікавленими у передачі знань викладачами. Активність викладача зацікавлює студентів, підвищує рівень мотивації, що важливо для ефективного засвоєння матеріалу. Активні та динамічні заняття викликають більше зацікавлення, сприяють загальному розвитку студентів у сфері психології.

Отже, у контексті дослідження експресивної складової іміджу викладача психології ЗВО, високі показники вищеперерахованих рис серед студентів, говорять про потребу створення навчального середовища на основі довіри. Вірність собі та високоморальність викладачів формують позитивний етичний стандарт, сприяють розвиток цінностей та довіри між учасниками навчального процесу. Самокритичність сприяє глибокому розумінню матеріалу, а активність викликає зацікавленість та підвищує рівень ентузіазму студентів. Ці риси створюють оптимальні умови для ефективної передачі знань, розвитку

особистості та вдосконалення професійних якостей студентів у сфері психології.

У комунікативній складовій – це:

Доброзичливість

На наш погляд, студенти оцінюють доброзичливість вище, ніж експерти, через те, що приділяють увагу не лише фаховій компетентності викладача, але і позитивному, здоровому емоційному сприйняттю взаємодії з педагогом.

Партнерська взаємодія

На партнерську взаємодію студенти також покладають більший акцент, ніж експерти, що, на нашу думку, говорить про їх потребу у згуртованості та співпраці з викладачем. Це напряду впливає на враження студентів та їх ставлення до навчального процесу.

Довірливість

Високі показники щодо довірливості, на нашу думку, свідчить про важливість для студентів мати відносини з викладачами, які будуть засновані на довірі, а в контексті ефективної комунікації надають можливість встановлювати хороші міжособистісні зв'язки та сприяти відкритому обміну ідеями. Довірливість створює умови, в яких студенти відчують себе комфортно та впевнено, а це, в свою чергу, добре впливає на їхню академічну та особистісну самореалізацію.

Здатність чути інших

На наш погляд, здатність чути інших підкреслює важливість активного слухання та врахування точок зору студентів, що сприяє до діалогу в процесі навчання. Також, вищі показники серед студентів, щодо даної риси у викладачів психології можуть напряду бути пов'язаними з високим рівнем емпатії викладачів-психологів. Доводять цю думку і відповіді респондентів, отримані на запитання Анкети («Якими рисами характеру, на Вашу думку, наділений типовий викладач психології?»); 80% респондентів-студентів дали відповідь «емпатичний».

У результаті проведеного аналізу вищих, порівняно з експертами, показників серед студентів таких рис, як доброзичливість, партнерська взаємодія, довірливість та здатність чути інших, можна зробити висновок, що комунікативна складова є надважливою у взаємодії викладача і студента.

Важливим є вміння викладача розуміти та ефективно взаємодіяти з емоціями студентів. Високий рівень емоційного інтелекту допомагає викладачу краще розуміти потреби та переживання студентів.

Стиль взаємодії викладача зі студентами безпосередньо відіграє важливу роль. Якщо викладач виявляє інтерес до думок та питань студентів, це може створити позитивний імідж і вплинути на загальну атмосферу в комунікації.

Студенти можуть оцінювати викладача за його здатність надавати конструктивний фідбек та чесно оцінювати роботу студентів. Якщо викладач ставиться до оцінювання справедливо і з розумінням, це може впливати на студентський імідж викладача.

Отже, ці фактори взаємодіють та впливають на загальне враження студентів від викладача, що визначає його імідж у студентському середовищі.

Уявлення про професійні особливості іміджу викладача психології, висловлені експертами та студентами-майбутніми психологами, детально наводяться у Табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Особливості уявлень експертів та студентів про професійні компоненти іміджу викладача психології ЗВО

№ з/п	Компонент особистісної складової іміджу викладача	Середньоарифметич, показник	
		Експерти (N=5)	Студенти (N=50)
	Операціональна складова	6,50	6,02
1.	Компетентний спеціаліст	6,61	6,26
2.	Педагогічно творчий	6,01	5,77
3.	Освічений	6,72	6,56
4.	Креативний у виборі технік, прийомів, методів навчання	6,41	6,29
5.	Гуманістично налаштований щодо інших	6,71	6,64
6.	Об'єктивний в оцінці знань	6,63	5,91
7.	Діалогічно взаємодіє зі студентами	6,31	6,08
8.	Методично грамотний	6,72	5,89

9.	Авторитетний професіонал	6,41	4,78
	Функціональна складова	5,40	6,49
10.	Захоплений своєю професійною діяльністю	6,64	6,14
11.	Схильний до постійного самовдосконалення та саморозвитку	6,82	6,12
12.	Поступливий	4,19	6,71
13.	Здатний до самоаналізу	6,82	6,91
14.	Спроможний подолати емоційне і професійне вигорання	5,91	6,74
15.	Любить, поважає студентів	5,34	6,81
16.	Лояльний до студентів	5,09	6,38
17.	Партнерська взаємодія зі студентами	6,07	6,71
18.	Високий рівень загальної й педагогічної культури	6,83	6,35
19.	Цілеспрямований	4,54	6,09

Аналіз результатів *операціональної складової* іміджу показали наступне: експерти оцінили цю складову у 6,50 балів, а студенти-майбутні психологи – у 6,02 балів.

Високі бали обох груп (які майже не відрізняються між собою) свідчать про важливість операціональної складової в іміджі викладача психології ЗВО і демонструють, що експерти оцінюють її розвиток в іміджі викладача ЗВО вище, ніж студенти. Експерти більше акцентують увагу на професійних аспектах роботи викладача.

Проаналізуємо відмінні характеристик операціонального компоненту.

Методична грамотність

Методична грамотність комплексне поняття, яке вкладає у себе вміння обирати кращі педагогічні стратегії, створювати зрозумілі, логічні плани навчання і використовувати різноманітні методи для адекватного розуміння і усвідомлення інформації студентами.

На наш погляд, вищі показники методичної грамотності серед експертів можуть бути результатом їхнього досвіду, професійних знань та точки концентрації на педагогічній роботі. Методична грамотність серед експертів є більш помітною в їхньому іміджі, на відміну від студентів, оскільки студенти менш досвідчені й зосереджені на інших аспектах університетського життя.

Авторитетність викладача

Вищий рівень оцінки авторитетності викладачів, наданий експертами порівняно зі студентами, на наш погляд, зумовлений знову ж їхнім значним життєвим й професійним досвідом. Експерти, які є фахівцями в своєму професійному полі, цінують авторитет, тому що ця риса впливає на їх викладацьку діяльність.

Разом з цим, слід зазначити, що вимоги до викладачів передбачають не лише фаховість, але й вміння ефективно управляти групою студентів та створювати позитивне навчальну атмосферу. Високий рівень авторитету викладачів є одним з ключових факторів для контролю навчального процесу і успішного викладання в університеті.

Зважаючи на те, що експерти вважають операціональну складову найважливішою, можна зробити висновок про необхідність підвищення рівня професійної компетентності майбутніх психологів та викладачів вищої школи. Можна зазначити, що ефективна підготовка та розвиток професійних навичок можуть бути ключем до покращення іміджу викладача серед обох груп респондентів.

Середньоарифметичні показники оцінки *функціональної складової* іміджу викладача психології ЗВО показали, що експерти цінують її на 5,40 балів, а студенти-майбутні психологи – на 6,49 балів.

Як видно, студенти оцінюють функціональну складову іміджу викладача психології в ЗВО вище; що свідчить про їхнє розуміння та зростаючу зацікавленість професійними аспектами роботи викладачів.

Експерти також високо оцінили функціональну складову, але нижче, ніж студенти. Розбіжність в показниках функціональної складової іміджу викладача між експертами та студентами, на наш погляд, виникає через різні погляди на перспективи та навантаження, з якими стикаються ці дві окремі групи респондентів. Можливо, сучасні педагоги, ставлять менш високу оцінку своїм функціональним навичкам через стрес та обсяг роботи, що супроводжує їх викладацьку діяльність. Також, безпосередньо, останні зміни в системі освіти

та можливі недоліки управління впливають на їхню ефективність та оцінку власної роботи.

З іншого боку, оцінюючи функціональні навички викладачів вище, студенти можуть цим більше акцентувати на результативності та доступності викладача, не звертаючи уваги на всі аспекти роботи педагогів.

Отже, проаналізуємо окремі складові функціонального компоненту іміджу сучасного викладача психології ЗВО детальніше.

Поступливий

У контексті дослідження іміджу викладача, поступливість ми розглядали як, рису яка вказує на здатність викладача до розуміння та толерантності щодо потреб та індивідуальних потреб студентів. Викладач, якому є притаманна поступливість, враховує особливості студентів, проявляє зі свого боку гнучкість та сприяє комфортному навчальному процесу.

Нижчі показники викладачів за рисою «поступливий», порівняно з очікуваннями студентів, на наш погляд, пов'язані з тим, що педагоги мають більший досвід і експертність у своїй галузі. Цим самим вони наголошують, що їхня професія передбачає вищий рівень професійної жорсткості та строгості, аніж поступливість. Адже від них вимагається передусім виконання таких професійних ролей, як «Авторитет» та «Наставник».

Спроможний подолати емоційне і професійне вигорання

У процесі дослідження іміджу викладача, на нашу думку, такий індикатор як «спроможність подолати емоційне і професійне вигорання» означає здатність викладача ефективно контролювати своїми професійною та емоційною втомами, що виникають внаслідок навантажень та стресу.

Низькі очікування викладачів від себе за рисою "Спроможність подолати емоційне і професійне вигорання", порівняно з очікуваннями студентів, пов'язані вкотре з великим навантаженням, високим рівнем відповідальності та стресом, якою і є, безперечно, викладацька діяльність. Можемо стверджувати, що педагоги постійно опиняються під великим тиском із боку багатьох сторін, а саме: вимоги університету, студентів, адміністрації. Це ускладнює подолання

емоційного та професійного вигорання. Також викладачі часто відчують відсутність адекватних і реальних ресурсів для свого захисту та відновлення енергії та активності, наприклад, таких як якісний час на відпочинок.

Любить, поважає студентів

Наступний індикатор вказує на ставлення викладача до студентів, яке будується на позитивних аспектах. Безперечно, викладач, який любить студентів та з повагою ставиться до них, спроможний створювати доброзичливе та підтримуюче середовище, що сприяє ефективному навчанню та розвитку студентів.

Лояльний до студентів

Лояльність до студентів – це готовність педагога підтримувати студентів та вірити в їх успіх, особливо у випадках, коли здобувачі освіти зустрічаються з труднощами або невдачами.

Часом, викладачі утримують професійну дистанцію, орієнтуючись на виконання своїх обов'язків та викладацьких функцій. Підтримка лояльності до одних студентів може порушити принципи справедливості та рівноправності інших. Також побоюваннями викладачів можуть бути те, що виявлення лояльності вплине на об'єктивність їх рішень та дій.

Цілеспрямований

У контексті дослідження іміджу викладача психології, така риса як цілеспрямованість вказує на вміння викладача визначати конкретну мету та завдання для навчання студентів. Тобто, педагог орієнтований на досягнення результатів і сприяє активному розвитку своїх студентів у вибраній галузі, зокрема в психології.

Низькі показники викладачів стосовно себе за індикатором «цілеспрямованість» порівняно з очікуваннями студентів, на наш погляд, може бути пов'язано з самими непередбачуваними умовами викладацької діяльності. Педагоги часто зазнають змін у розкладі, труднощі в роботі з багатьма групами студентів (які усі є різними, тобто курси, факультети, і т.д.). Викладачі відчують бажання відповідати очікуванням студентів та визначають високі

об'єктивні стандарти для себе, ставлячи перед собою надвимогливі цілі. Це може призводити до низьких показників щодо власної цілеспрямованості.

І студенти, і експерти вважають функціональну складову важливою в іміджі викладача. Це вказує на загальне розуміння важливості професійної компетентності та якостей викладача в контексті іміджу. Оскільки і експерти, і студенти покладають великий акцент на функціональну складову, важливо, щоб викладачі в ЗВО приділяли увагу розвитку та вдосконаленню своїх професійних якостей та компетенцій.

За результатами дослідження видно, що студенти та експерти відрізняються у своїх сприйняттях іміджу викладача психології в ЗВО. Студенти схильні приділяти більше уваги особистісним та комунікативним аспектам, тоді як експерти акцентують на професійних аспектах. Це може вказувати на необхідність удосконалення способів комунікації викладачів для кращого взаєморозуміння зі студентами. Також можливо варто розглядати можливості покращення професійних аспектів роботи викладачів для задоволення очікувань обох груп респондентів.

2.4. Розробка лекції на тему: «Психологічні технології розвитку позитивного іміджу викладача психології ЗВО»

Тема: «Психологічні технології розвитку позитивного іміджу викладача психології ЗВО».

Трисдина ціль лекції:

навчальна: ознайомити студентів з поняттям «імідж», розглянути класифікацію іміджу, дати визначення поняттю «педагогічний імідж», ознайомити із ключовими психологічними стратегіями та методами, спрямованими на розвиток позитивного іміджу викладачів психології ЗВО;

розвивальна: усвідомлення студентами важливості психологічного взаємодії з викладачами психології для сприяння позитивному сприйняттю та активній взаємодії в навчальному процесі;

виховна: формування у студентів усвідомлення важливості позитивної взаємодії та взаєморозуміння з викладачами, а також розвиток відповідального ставлення до власного учбового процесу та навчального середовища.

ПЛАН

1. Імідж: типи іміджу. Поняття «педагогічний імідж».
2. Структура іміджу викладача.
3. Особливості іміджу викладача-психолога.
4. Психологічні технології розвитку іміджу викладача психології.

Література:

1. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Кондор, 2011. 628 с
2. Скорик Ю. Імідж педагога як формуючий чинник стійкості до професійного вигорання майбутніх викладачів вищої школи. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2014. Вип. 4. С. 144-147.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. пос. К.: Знання, 2005. 486 с.
4. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2005. 640 с.

1. Імідж: типи іміджу. Поняття «педагогічний імідж»

На сучасному етапі іміджу задіяні вчені з різних галузей: психологи, соціологи, філософи, педагоги тощо. Серед попередників немає одноманітності, коли йдеться про важливе поняття «імідж».

Таким чином, поняття «імідж» походить від англійського «image» в українській мові, яке тісно пов'язане з латинським «imago», що перекладається як «образ, зовнішність». Чинний словник іншомовних слів визначає таке важливе поняття: «імідж»: вияв (часто навмисно створений) про чиюсь внутрішню та зовнішню зовнішність, образ.

Великий глосарій сучасної української мови поняття імідж трактує так: рекламний, репрезентативний образ когось (наприклад, громадської особи), який створюється для населення.

Психологічний глосарій сучасних термінів трактує імідж як формування стереотипного та емоційно порушеного образу когось або чогось у засобах масової інформації.

Педагогічний енциклопедичний словник визначає імідж як мету безпосереднього формування іміджу (людини, явища, предмета), викликання сприйняття емоційно-психологічного впливу на когось шляхом популяризації, реклами тощо.

У першому енциклопедичному словнику, присвяченому проблемі іміджу, автором якого є Олександр Панасюк, це поняття трактується як «образ», висловлювання про людину в зовнішності інших людей, про те, як людина за зовнішнім виглядом відповідає за поведінку і свій статус.

На думку англійської дослідниці Поллі Берд, імідж – це мета безпосереднього впливу на поведінку людей як найефективніший спосіб донесення до них інформації для досягнення цілей [2].

Віктор Шепель під іміджем розуміє образ, візуальну привабливість особистості, тобто ту форму життєвияву людини, завдяки якій виокремлюються особистісно-ділові характеристики або індивідуальний вигляд, ореол, створюваний засобами масової інформації, соціальною групою або власним зусиллям особистості з метою привернути до себе увагу [2].

О. Перелигіна визначає імідж як сформований образ за допомогою цілеспрямованих професійних зусиль з метою підвищення успішності певної діяльності клієнта (людини чи організації) або як досягнення суб'єктивного психологічного ефекту – символічне уявлення про клієнта, аудиторію соціальної групи. Компонентами індивідуального іміджу дослідниця називає всі чуттєво усвідомлені прояви людини, що створюють разом уявлення про її зовнішність, поведінку тощо, а також які схарактеризують цю особу і створять уявлення про її цінності та ставлення [2].

Таким чином, «імідж» – це формування образу людини чи організації, яке створюється за допомогою професійних зусиль, емоційно-психологічного та інтелектуального напливу з метою популяризації суб'єкта (людей і організації).

Класифікація іміджу

В. Бондаренко виділяє наступні види іміджу:

- 1) за критерієм спрямованості вияву – зовнішній і внутрішній;
- 2) за цільовою настановою – природний і штучний;
- 3) за способом виникнення – свідомий і несвідомий;
- 4) за ступенем раціональності сприйняття – когнітивний та емоційний;
- 5) за критерієм цільовизначення – цілеспрямовано сформований та стихійний;

- 6) за джерелом впливу на імідж – самокерований та зовні керований;
- 7) за механізмом формування – керований та некерований;
- 8) за емоційним забарвленням – позитивний і негативний;
- 9) за змістом наповнення та відповідності його специфіці конкретної діяльності – професійний імідж, імідж керівника, імідж установи, імідж організації, імідж території, політичний імідж, імідж ідеї, проекту, імідж бренду, товару, особистісний імідж людини, середовищний, кінетичний, візуальний, габаритний, тощо.

Поняття «педагогічний імідж»

Професійний імідж сучасного викладача є однією з актуальних педагогічних проблем, вирішення якої сприятиме підвищенню професійної компетентності та професійної культури педагога.

За визначенням С. Болсуна, професійний імідж – це синтез професійних якостей і компетенцій та особистісних якостей і зовнішності людини, що передбачає створення колективного іміджу. Усі компоненти професійного іміджу взаємопов'язані та взаємообумовлені без надання переваги жодному з них.

Загальновідомо, що головною метою кожного викладача ВНЗ є зацікавленість студентів у вивченні його дисципліни, хороші результати та повне засвоєння матеріалу. Професійний імідж відіграє важливу роль у досягненні цієї мети, він є важливим аргументом у вирішенні проблемних ситуацій. Набуття викладачем позитивного професійного іміджу сприяє налагодженню контактів зі студентською аудиторією, утвердженню викладач як авторитетного джерела інформації, як особистості, яка своїм прикладом, знаннями та поведінкою може позитивно впливати на підростаюче покоління.

Діяльність з формування професійного іміджу є складовою будь-якої професійної діяльності, пов'язаної з міжсуб'єктною взаємодією (у професіях типу «людина – людина», «людина – колектив», «людина – великі соціальні

групи»), що сприяє підвищенню продуктивності праці, основної професійної діяльності суб'єкта та вдосконалення його акмеологічних характеристик.

На думку В. Андрущенка та І. Табачек, суспільний ідеал викладача – це проекція на формування власного професійного (педагогічного) іміджу, над яким він повинен постійно працювати. На думку дослідників, це складова професійної компетентності та важливий рівень індивідуальної педагогічної майстерності.

Формування іміджу викладача має відбуватися свідомо і цілеспрямовано, тому цей процес потребує постійного управління, яке передбачає побудову позитивного іміджу викладача, реалізацію бажаних характеристик у його поведінковій формі, мотиваційно-ціннісних орієнтаціях, комплексну систему.

2. Структура іміджу викладача

Професійний імідж педагога – це цілісна система, яка складається з кількох компонентів, кожен з яких трактується як комплексне поєднання різноманітних елементів, знань і умінь:

1) зовнішній вигляд (індивідуальний стиль викладача): одяг, зачіска, прикраси; постава і типові пози; хода;

2) внутрішній зміст: оволодіння культурою педагогічного спілкування; раціональна поведінка в стресових і конфліктних ситуаціях, знання основ риторичного стилю, ораторського мистецтва; оволодіння основами еристики;

3) володіння психолого-педагогічним чуттям: відповідальність, емпатія, толерантність, оптимізм тощо [4].

Педагогічний імідж, Т. Демчук, розуміє як динамічний образ педагога, який має самостійне значення. Це сукупність знахідок людини в педагогічному процесі, що визначають характер і ефективність процесу навчання.

Формування позитивного іміджу викладача залежить від його природної, психологічної, соціальної складових і, головне, від прагнення до створення позитивного іміджу. Тому методично грамотно створений позитивний імідж викладача ВНЗ безумовно сприяє ефективній педагогічній діяльності.

Важливим є вмiле використання рис iмiджу та їх гармонiйне поєднання (чим бiльше вони вiдповiдають духовнiй, моральнiй, особистiснiй, професiйнiй зрiлостi особистостi, тим багатшим, колоритнiшим i привабливiшим є її позитивний образ) [4].

3. Особливості іміджу викладача-психолога

Вивчення уявлень працівників про майбутню чи існуючу роботу є одним із головних завдань психології. Це пояснюється тим, що ступінь реалістичності цих ідей, по-перше, впливає на мотивацію та ефективність підготовки майбутніх працівників ще під час навчання у вищих навчальних закладах, а по-друге, знання про їхні професійні уявлення та очікування допомагає здійснювати профорієнтаційну роботу і професійні консультації працюють ефективніше. По суті, зазначені уявлення та очікування виявляються складовими так званої професійної «Я-концепції» особистості, внутрішнього образу її професійної діяльності, її «образу професії» (як уявлення про себе в контексті світу професій).

Особливо важливим у цьому плані є вивчення уявлень про майбутню роботу серед молодих людей, які незабаром закінчать навчання і почнуть будувати свою професійну кар'єру [4].

Сучасна психологія професійної діяльності стверджує, що професійно специфічний образ світу і стійке емоційно забарвлене і раціонально обґрунтоване ставлення до діяльності, до інших людей, до себе, до зовнішнього світу в цілому є основними характеристиками професійної самосвідомості фахівця.

Специфіка діяльності викладача ВНЗ полягає в тому, що: предметом його праці є особистість із неповторними індивідуальними якостями, об'єктом діяльності викладача є особистість студента, яка формується через особистість викладача; а основним засобом професійної діяльності є індивідуальний стиль діяльності педагога, його психологічна культура, моральність, знання, вміння.

Найважливішою особистісно-професійною рисою викладача психології як суб'єкта педагогічної діяльності є любов до студентів, бажання працювати і спілкуватися з ними, самовдосконалюватися, саморозвиватися.

Педагогічна творчість викладача психології може проявлятися в різних напрямках, починаючи від створення сучасних технологій навчання, виховання та розвитку майбутніх викладачів, відбору та аналізу їх змісту, а також розвитку творчої особистості майбутнього фахівця, який вміє вирішувати життєві проблеми та робити свідомий життєвий вибір керуючись моральними орієнтирами. Психологи зазначають, що проблема творчого перетворення педагогічної дійсності тісно пов'язана з усвідомленням відповідальності кожної людини за розвиток індивідуального творчого потенціалу. Тому викладача психології можна представити в професії як індивідуально неповторну особистість, суб'єкта діяльності [1].

Викладач психології, як суб'єкт педагогічної діяльності, повинен ініціювати, творити та виконувати життєві проекти, подолати внутрішні та зовнішні виклики, залишатися вірним собі у різних життєвих обставинах, впливати на світ, розпочинати зміни з себе, керуватися почуттям міри та етичною доцільністю.

Суттєвими характеристиками викладача психології є професійна, психологічна, комунікативна компетентність, діалогічність, креативність, що проявляється як моральна цінність у здатності знаходити можливі шляхи вирішення протиріч у ставленні до іншої людини. Креативність – це здатність проектувати та реалізовувати освітній процес з урахуванням особливостей його суб'єктів і конкретної навчальної ситуації, у якій цей процес розгортається; здатність до самоосвіти, що виявляється в здатності педагога до рефлексії своєї професійної діяльності, наступності в плануванні процесів саморозвитку та самовдосконалення [3].

Професійно компетентний педагог володіє теоретичними, особистісно-професійними та діяльнісно-рольовими знаннями. Це включає концептуальні, прикладні та конкретно-професійні аспекти, а також уміння проектувати та

реалізовувати діяльність, виявляючи професійні якості у ціннісній, пізнавальній, емоційній та регулятивній сферах.

4. Психологічні технології розвитку іміджу викладача психології

Розглянемо модель розвитку іміджу викладача психології, яка поєднує три взаємообумовлені блоки:

- концептуальний: мета (розвиток професійного іміджу педагога у післядипломній освіті); завдання (сформувати знання педагогів з іміджології; мотивувати їх до розвитку власного іміджу; розвивати вміння вдосконалення професійного іміджу; сприяти оволодінню технологіями розвитку іміджу);

- принципи: загальнонаукові (науковості, системності, послідовності, доступності, наочності навчання, міцності засвоєння знань) і специфічні (урахування життєвого і професійного досвіду, індивідуальних потреб у здобутті спеціальних знань, неперервності освіти, саморозвитку, контекстності навчання);

- складові професійного іміджу педагога: зовнішній вигляд (одяг, взуття, аксесуари, зачіска, макіяж, хода, манери, етикет); внутрішній образ (професійні знання, вміння, здібності, сфера свідомості, система цінностей, Я-концепція, рефлексія, інтуїція, здоров'я, критичне мислення, особисті якості); комунікативна складова (вербальні і невербальні особливості спілкування);

- діяльнісно-змістовий: напрями підготовки педагогів (курсова, міжкурсова підготовка, самоосвітня діяльність), форми (лекції, практичні заняття, спецкурс «Розвиток професійного іміджу педагога», педагогічна практика, науково-практичні семінари «Професійний імідж педагога»; тренінги «Самопрезентація педагога»; майстер-класи «Сам собі іміджмейкер» робота з літературою; підготовка доповідей для участі у семінарі «Професійний імідж педагога»; робота над науково-методичною темою), методи (створення ситуацій успіху, самостійне спостереження, тренування, дерево цілей, мозковий штурм, обмін досвідом, брейн-ринги, квести) та засоби (мультимедійне забезпечення, інтерактивні плакати, мережа Інтернет, комп'ютерні програми

«Movavi», «Jkiwi», «Mindomo»), що забезпечують розвиток досліджуваного феномену;

- результативний: критерії, показники, рівні розвитку професійного іміджу та результат – позитивний професійний імідж педагога [4].

Практичні поради щодо розвитку позитивного іміджу викладача психології:

1) Зрозумійте кожного студента, поважайте його особистість, допомагайте йому навчатися – це передумова успішного вирішення головного завдання вищої освіти – становлення особистості майбутнього фахівця.

2) Викладач як організатор навчально-професійної діяльності студента виступає в ролі і партнера, і фасилітатора. Через це він повинен постійно шукати можливість для власного саморозвитку і професійного самовдосконалення.

3) Викладач ВНЗ повинен гідно виконувати свої професійні обов'язки, а тому брати на себе відповідальність не тільки за тих, кого навчає, а й за самого себе, за свій професійний досвід, за об'єктивну оцінку власних особистісних якостей, значущих для професії педагога.

4) Викладач зобов'язаний володіти високою загальною і психологічною культурою, культурою інтелектуальної діяльності, культурою поведінки і педагогічного спілкування.

Висновки лекції

Лекція розкриває ключові аспекти іміджу, враховуючи типи іміджу та особливості «педагогічного іміджу». Звернули увагу на структуру іміджу викладача, зокрема в контексті викладача-психолога. Представлено психологічні технології для ефективного розвитку позитивного іміджу викладача психології, що сприяє подальшому вдосконаленню педагогічного впливу в університетському середовищі.

Висновки до другого розділу

Таким чином, нами було проведено дослідження особливостей іміджу сучасного викладача психології закладу вищої освіти, яке проводилося за допомогою методики – створеної нами анкети за допомогою google форми «Особливості уявлень молоді про імідж сучасного викладача психології у вищій школі». Крім цього використовувалися методики «Особистісні й комунікативні особливості викладача психології» та «Професійні якості викладача психології».

Всі респонденти були поєднані у дві групи: експертів та студентів. На основі проведеного дослідження сучасних стереотипних (позитивних і негативних) уявлень про викладача у студентській спільноті можемо подати нову дефініцію образу викладача. Це передусім розумна, освічена, строга, вимоглива, але справедлива людина, не має значення якої статі, як старшого, так і молодшого віку (однак вік тут має додаткові конотації: старий = нудний і несучасний, але також досвідчений; молодий = енергійний, сучасний, креативний, простіший у спілкуванні) охайно одягнена (переважає офіційний стиль одягу), в окулярах і з книгою або сучасними допоміжними гаджетами, яка виконує престижну, складну але малооплачувану і безперспективну роботу (при цьому не є корупціонером). Викладач уміє доступно пояснити матеріал, знайти спільну мову зі студентами.

Крім цього нами була розроблена лекція на тему «Психологічні технології розвитку позитивного іміджу викладача психології ЗВО». Мета лекції: ознайомити студентів з поняттям «імідж», розглянути класифікацію іміджу, дати визначення поняттю «педагогічний імідж», охарактеризувати структурні компоненти іміджу викладача, проаналізувати особливості іміджу викладача-психолога, розглянути психологічні технології розвитку іміджу викладача психології.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного теоретико-емпіричного дослідження особливостей іміджу сучасного викладача психології ЗВО, можна зробити такі висновки.

1. Образ – це цілісне комплектування значущих елементів, таких як зовнішній вигляд, особистий стиль, постава, що є визначними у створенні враження, під час комунікації з особистістю; це – фундамент іміджу.

У психології поняття «імідж» розглядається як індивідуальне переконання та міркування, які мають люди щодо себе чи інших, включаючи образ, манеру поведінки та узагальнений зовнішній вигляд.

2. Феномен іміджу висвітлюється антропологічним, психологічним, соціологічним, комунікативним, маркетинговим підходами.

Виокремлюються дві групи функцій іміджу: ціннісні та технологічні. Ціннісні функції іміджу включають: особистісно-підвищувальний, психотерапевтичний і комфортизуючий міжособистісні стосунки впливи. Технологічні функції забезпечують міжособистісну адаптацію, висвітлення позитивних та приховування негитичних якостей та управління увагою для подолання різноманітних бар'єрів.

Структурними компоненти іміджу є візуальні (зовнішній вигляд та проявлення) та внутрішні образи (характеристики), які в свою чергу містять вербальну сторону (голос, емоційний стан) і невербальну манеру (поведінка, рухи, правила ввічливості); поряд з тим виділяються й ментальні аспекти (розум і моральний компонент особистості).

Механізми формування іміджу спираються на взаємодію окремих компонентів: образу, поведінки, комунікацій, емоцій, когніцій.

3. У роботі розкрито когнітивний, особистісний та професійний компоненти іміджу викладача психології ЗВО. Зокрема, уявлення опитаних експертів та студентів про *когнітивну складову* іміджу викладача психології, засвідчують наступне:

– в обох групах респондентів переважає традиційне розуміння професії викладача психології, яке зводиться до виконання ним дидактичної функції;

– успішність виконання професійних обов'язків викладача психології не обумовлюється ґендерним аспектом («хорошим викладачем може бути людина будь-якої статті»); лише 2% респондентів вважають ефективнішими професіоналами жінок і 1% – чоловіків;

– більшість опитаних (49%) вважають професію викладача психології завжди престижною, а 40,8% вказують на зростання її престижу саме у воєнний час;

– думки стосовно зовнішності викладача психології розділилися: для 53,1% всіх опитаних зовнішній вигляд надавача освітніх послуг не має значення, для 46,9% – має.

Виявлено відмінності в уявленнях експертів та студентів про особистісний та професійний компоненти іміджу викладача психології.

4.1. Аналіз уявлень про **особистісний компонент** іміджу викладача психології (та його складові: експресивну й комунікативну), дозволяє констатувати наступне.

Студенти, порівняно з експертами, оцінюють вище:

– особистісний компонент іміджу викладача в цілому, що свідчить про його більшу перцептивну цінність для здобувачів освіти;

– *експресивні складові* особистісного компоненту іміджу викладача такі, як: високоморальність, вірність собі, самокритичність, активність, ініціативність, щирість;

– *комунікативні складові* особистісного компоненту іміджу викладача такі, як: доброзичливість, партнерська взаємодія, довірливість і здатність уважно слухати інших.

4.2. Аналіз уявлень про **професійний компонент** іміджу викладача психології (та його складові: операціональну й функціональну) дозволяє простежити наступне:

– експерти, на відміну від студентів, оцінюють вище операціональну складову професійного компоненту іміджу викладача психології, а саме: методичну грамотність та авторитетність професіонала;

– студенти, на відміну від експертів, вище оцінюють функціональну складову професійного іміджу викладача психології, а саме: поступливість, спроможність долати емоційне та професійне вигорання, цілеспрямованість, любов, повагу та лояльність до здобувачів освіти.

5. Розроблено лекцію на тему: «Психологічні технології розвитку позитивного іміджу викладача психології ЗВО», націлену на ознайомлення студентів з поняттям «імідж», характеристикою структурних компонентів іміджу викладача психології; ефективними технологіями розвитку позитивного іміджу сучасного викладача психології ЗВО.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у вивченні впливу іміджу викладача психології на підвищення ефективності професіоналізації здобувачів освіти протягом їх навчання у ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байда С.П. Особливості позитивного іміджу викладача ВНЗ. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Серія: Психологічні науки*. 2016. Вип. 5. Том 1. С. 24-28.
2. Барна Н.В. Іміджелогія: навч. посібник для дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2007. 217 с.
3. Беляєва О. Імідж викладача ВИШу: комунікативний аспект. *Імідж сучасного педагога*. 2015. №2. С. 37-40.
4. Білозерська С.І. Аксіологічні основи формування професійного іміджу майбутнього педагога. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. №2. С. 133-139.
5. Виноградна О.В. Особливості мотивації до навчання майбутніх психологів в умовах. *Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства: монографія*. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. С. 115-119.
6. Власова О.І., Семиченко В.А. Психологія вищої школи: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015. С. 197-265.
7. Внукова О.М. Позитивний імідж викладача як показник його педагогічної майстерності: зб. наук. пр. «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». 2016. С. 15-22.
8. Вощевська О.В. Формування іміджу викладача вищої школи. *Молодий вчений*. 2016. №12 С. 404-408.
9. Дроздов О.Ю. Уявлення студентів-психологів про майбутню роботу. *Актуальні проблеми психології*. Київ, 2004. С. 45-48.
10. Дуткевич Т.В., Максимчук Н.П. Психологія вищої школи (курс лекцій): навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, 2010. С. 26-36.

- 11.Євтушенко Г.В., Бабошко А.І., Бушля Д.І. Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. *Вісник Миколаївського націон. ун-ту імені В.О. Сухомлинського*. 2016. С. 630-634.
- 12.Карамушка Л.М., Креденцер О.В. Особливості психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій і умовах соціальної напруженості. Психолого-організаційні детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій в умовах соціальної напруженості: монографія. Київ-Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2021. С. 86-102.
- 13.Козлова О.С. Зовнішність як компонент професійного іміджу викладача ВНЗ. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Житомир. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2012. С. 101-112.
- 14.Козлова О.С. Психологічні засади формування професійного іміджу викладача ВНЗ. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Житомир. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2012. С. 114-121.
- 15.Козлова О.С. Соціально-психологічні чинники професійного іміджу викладача ВНЗ. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Житомир. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2013. С. 191-201.
- 16.Колодяжна А.В. Імідж педагога як психологічна проблема. *FUNDAMENTAL-AND-APPLIED-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD*. 2020. С. 363-370.
- 17.Кононенко А.О. Психологічні складові індивідуального іміджу сучасного педагога: дис. ... канд. пс. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія»; Одеський нац. ун-т ім. І.І. Мечнікова. Одеса, 2003. 23 с.
- 18.Коркішко А.В. Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх магістрів педагогіки вищої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Держ. вищий

- навч. закл. «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, 2018. 23 с.
- 19.Лозова О.М. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів: монографія. Вінниця: Віндрук, 2014. 184 с.
 - 20.Ляховець Л.О. Образ успішного викладача вищої школи в уявленнях студентів. *Тези Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасний вимір психології та педагогіки»*. Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 21-25.
 - 21.Ляховець Л.О. Уявлення про професію психолога: основні тенденції досліджень. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Психологічні науки: зб. наук. праць у 2-х т.* Чернігів: ЧНПУ, 2014. Вип. 121. Т. 1. С. 217-221.
 - 22.Ляховець Л.О. Уявлення студентів-старшокурсників про роботу психолога в умовах військового часу. *Матеріали Міжнар. наук. онлайн конф.* Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. С. 82-88.
 - 23.Матвеева Ю.С. Формування професійно-педагогічного іміджу майбутнього викладача вищої школи. URL: http://www.confcontact.com/2013-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/pe2_matveeva.htm (дата звернення 10.11.2023).
 - 24.Мащак С.О. Теоретична модель викладача психології як суб'єкта педагогічної діяльності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. №1. С. 113-117.
 - 25.Навроцька М.М. Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Тернопільський нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2019. 22 с.
 - 26.Ніколайчук Х., Король Л. Сучасний стереотип викладача (на матеріалі анкетування студентів ЛНУ імені Івана Франка). *Полоністика у XXI столітті: між локальним і глобальним*. 2017. С. 153-172.

27. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: навч. пос. для магістрантів і аспірантів. Київ: ТОВ «Філ-студія», 2006. С. 238-252.
28. Позднишев Є.В. Соціально-психологічні основи формування іміджу суб'єктів спортивної діяльності: автореф. дис. ... докт. пс. наук: спец. 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи»; Ін-т психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2019. 44 с.
29. Романовська О. Поняття і структура іміджу сучасного викладача вищої школи. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2016. №2. С. 135-146.
30. Серман Л.І. Педагогічні умови формування професійного іміджу у майбутнього вчителя іноземних мов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Рівненський держ. гуманітарний ун-т. Рівне, 2020. 22 с.
31. Сперанська-Скарга М.А. Функції професійного іміджу вчителя-філолога. *Наука і освіта*. 2013. №3. С. 61-71.
32. Туркот Т.І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи: Навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Херсон: Олді-плюс, 2013. С. 365-375.
33. Фатальчук С.Д., Якущенко С.І. Позитивний імідж сучасного викладача вищої школи: актуальність та перспективи наукових розвідок. *Вісник Черкаського університету*. 2017. Вип. №10. С. 118-123.
34. Хуртенко О.В. Структурні компоненти та етапи формування іміджу молодого педагога у процесі професійної діяльності. *Проблеми сучасної психології*. 2017. Вип. 36. С. 351-359.
35. Якубовська С.С. Конспект лекцій з дисципліни «Психологія вищої школи» для студ. спеціал. 011 «Науки про освіту». Рівне: НУВГП, 2017. С. 66-70.
36. Novak J.D. The promise of new ideas and new technology for improving teaching and learning. *Cell Biol. Educ.* 2003. Vol. 2. P.121-135.

37. Castillo F.G. Innovative Pedagogy for Higher Educational Institution: The Teacher Point of View. In: Al-Masri A., Al-Assaf Y. (eds) *Sustainable Development and Social Responsibility*. 2020. Volume 2. Advances in Science, Technology & Innovation. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-32902-0_13
38. Image. Longman dictionary online. URL:: <http://www.ldoceonline.com/dictionary/image>
39. Gorbatov S.V., Khapova S.N., Lysova E.I. Personal Branding: Interdisciplinary Systematic Review and Research Agenda. *Frontiers in Psychology*. 2018. № 9. P. 1-17.
40. Healey M., Flint A., Harrington K. Students as partners: Reflections on a conceptual model. *Teaching & Learning Inquiry*. 2016. №4(2). P. 1-13. URL: <https://pure.solent.ac.uk/en/publications/applied-pedagogies-in-higher-educationreal-world-learning-and-in>

Бланк до емпіричного дослідження на тему «Особливості уявлень молоді про імідж сучасного викладача психології у вищій школі»

ШАНОВНИЙ ДРУЖЕ!

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології Науково-навчального інституту психології та соціальної роботи НУЧК імені Т.Г. Шевченка вивчає особливості уявлень молоді про імідж сучасного викладача психології у вищій школі. Просимо Вашої допомоги у проведенні дослідження!

Щиро дякуємо за Вашу увагу, приділений час і співпрацю!

Анкета

1. Доповніть наступні речення

1.1. Викладач – це ...

1.2. Викладач психології – це ...

2. Хороший викладач психології – це:

А) чоловік;

Б) жінка;

В) стать не має значення

3. Професія викладача (в т.ч. й викладача психології) зараз ...

А) престижна, тому, що _____

Б) не престижна, тому що _____

В) вже давно не престижна і чи навряд стане;

Г) раніше була непрестижною, але зараз ставлення до неї змінилося

4. Якими рисами характеру, на Вашу думку, наділені типові (реальні) викладачі. Дайте, будь ласка, не менше 5-ти відповідей на це питання

Типовий ВИКЛАДАЧ вищої школи	Типовий ВИКЛАДАЧ ПСИХОЛОГІЇ
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

5. Якими професійно важливими якостями, на Вашу думку, наділені типові (реальні) викладачі. Дайте, будь ласка, не менше 5-ти відповідей на це питання

Типовий ВИКЛАДАЧ вищої школи	Типовий ВИКЛАДАЧ ПСИХОЛОГІЇ
1.	1.
2.	2.
3.	3.

4.	4.
5.	5.

Доповніть речення

6. Сучасний університетський викладач психології повинен ставитись до студентів

7. Хоча він/вона і викладає психологію в університеті (інституті, академії), **АЛЕ**

8. Слово “викладач”/”викладачка психології” викликає у мене такі асоціації

9. Який предмет, деталь у Вашій уяві обов’язково пов’язується зі справжнім викладачем психології? Тобто, без цього предмету Ви викладача психології просто не уявляєте!

10. Чи має особисто для Вас значення зовнішність викладача психології?

Якщо ТАК, то що саме має значення?

Якщо НІ, то чому не має значення?

11. Чи згодні Ви з наступними висловлюваннями про викладача психології?

<i>Висловлювання</i>	<i>Так</i>	<i>Ні</i>
1. Він/Вона має виглядати стильно		
2. Бути майстром своєї справи (досконалим в усьому, що робить)		
3. Виступати прикладом у поведінці, вихованості, дотриманні моральних норм і правил, бути зразком ввічливості		
4. Виглядати зовні яскраво й екстравагантно		
5. Повинен поважати студентів і намагатися зрозуміти всі їхні проблеми		
6. Має вміти спілкуватися, бути доброзичливим і щирим		
7. Бути готовим допомогти студенту як у навчанні, так і у вирішенні особистих проблем чи труднощів		
8. Бути вимогливим, об’єктивним в оцінюванні знань студентів, справедливим		
9. Повинен бути врівноваженим, стриманим, неконфліктним		
10. Любити і досконало знати дисципліни, які викладає; постійно прагнути до самовдосконалення		

12. Якби Ви могли обирати викладача психології, то стиль навчання та спілкування якого з них були би найкомфортнішими для Вас?

А) коли викладач – прихильник дискусій і суперечок, які він створює під час занять, провокуючи студентів до захисту власних позицій і поглядів;

Б) коли викладач – посередник у досягненні співробітництва і згоди між студентами;

В) коли викладач – взірець поведінки не лише у навчально-виховному процесі, але й у житті в цілому;

Г) коли викладач – керівник, який завжди і в усьому правий, вимагає жорсткої дисципліни і слухняності від студентів;

Д) коли викладач зорієнтований на якісний контроль і високий кінцевий результат навчання, стимулюючи самостійність й ініціативність студентів;

Е) коли викладач надихає до успішної групової пізнавальної діяльності, створює умови для командної роботи, націленої на позитивний результат;

Є) коли викладач має енциклопедичні знання (володіє педагогічними технологіями, всебічно обізнаний, але небагатослівний, стриманий, коректний, трохи нудний)

Методика 1. Особистісні й комунікативні особливості викладача психології

Інструкція. У запропонованому бланку представлені 22 пари протилежних рис, які ілюструють особистісні й комунікативні особливості сучасного викладача психології.

Оцініть, будь ласка, ступінь вираженості цих рис у *сучасного викладача психології*, позначивши відповідну цифру, використовуючи **7-мибальну шкалу**, в якій:

3 – риса проявляється сильно і чітко;

2 – риса виражена досить помітно і часто зустрічається;

1 – риса проявляється інколи і слабо;

0 – важко сказати

Зверніть увагу на те, що поряд з кожною парою характеристик стоять знаки + чи –. Спочатку оберіть, **який з ДВОХ полюсів цієї риси**, на Вашу думку, має бути обов'язково присутнім у сучасного викладача психології.

Напр, пара рис: + Самостійність і – Залежність. Ви вважаєте, що сучасний викладач психології повинен бути Самостійним.

Потім оцініть **вираженість саме цього полюсу** за допомогою наведених вище балів: **3 – 2 – 1 – 0**. Напр., на Вашу думку, Самостійність у поведінці викладача психології повинна бути виражена сильно і чітко, що відповідає цифрі 3. Її і відмічаємо у бланку.

Приклад:

+	Самостійність	3	2	1	0	1	2	3	–	Залежність
---	---------------	---	---	---	---	---	---	---	---	------------

БЛАНК МЕТОДИКИ 1

+	Експресивність (емоційна розкутість)	3	2	1	0	1	2	3	–	Емоційна стриманість
–	Похмурість	3	2	1	0	1	2	3	+	Усміхненість
+	Високоморальність	3	2	1	0	1	2	3	–	Неморальність, лицемірність
–	Невірність собі	3	2	1	0	1	2	3	+	Вірність собі
+	Емоційна стійкість	3	2	1	0	1	2	3	–	Емоційна нестійкість
–	Несамокритичність	3	2	1	0	1	2	3	+	Самокритичність
+	Активність	3	2	1	0	1	2	3	–	Бездіяльність
–	Безініціативність	3	2	1	0	1	2	3	+	Ініціативність
+	Здатність впливати на інших	3	2	1	0	1	2	3	–	Нездатність впливати на інших

–	Замкненість	3	2	1	0	1	2	3	+	Відкритість
+	Відповідальність	3	2	1	0	1	2	3	–	Безвідповідальність
–	Непривабливість	3	2	1	0	1	2	3	+	Привабливість
+	Щирість	3	2	1	0	1	2	3	–	Нещирість
–	Не має почуття гумору	3	2	1	0	1	2	3	+	Має почуття гумору
+	Комунікабельність	3	2	1	0	1	2	3	–	Некомунікабельність
–	Недоброзичливість	3	2	1	0	1	2	3	+	Доброзичливість
+	Партнерський	3	2	1	0	1	2	3	–	Авторитарний
–	Егоїстичність	3	2	1	0	1	2	3	+	Альтруїстичність
+	Миролюбність	3	2	1	0	1	2	3	–	Агресивність
–	Підозрілість	3	2	1	0	1	2	3	+	Довірливість
+	Здатність чути інших	3	2	1	0	1	2	3	–	Нездатність чути інших
–	Нетактовність								+	Тактовність

Методика 2. Професійні якості викладача психології

Інструкція. У запропонованому бланку представлена 19 пар протилежних рис, які ілюструють професійно-важливі якості сучасного викладача психології.

Оцініть, будь ласка, ступінь вираженості цих рис у сучасного викладача психології, позначивши відповідну цифру, використовуючи **7-мибальну шкалу**, в якій:

3 – риса проявляється сильно і чітко;

2 – риса виражена досить помітно і часто зустрічається;

1 – риса проявляється інколи і слабо;

0 – важко сказати

Оцінку наведених пар рис виконуємо за тим же принципом, що й у Методиці 1.

+	Захоплений своєю професійною діяльністю	3	2	1	0	1	2	3	–	Байдужий до своєї професійної діяльності
–	Некомпетентний спеціаліст	3	2	1	0	1	2	3	+	Компетентний спеціаліст
+	Схильний до постійного самовдосконалення та саморозвитку	3	2	1	0	1	2	3	–	Несхильний до постійного самовдосконалення та саморозвитку
–	Педагогічно нетворчий	3	2	1	0	1	2	3	+	Педагогічно творчий
+	Ерудований, освічений	3	2	1	0	1	2	3	–	Неосвічений
–	Методично неграмотний	3	2	1	0	1	2	3	+	Методично грамотний
+	Креативний у виборі технік, прийомів, методів навчання	3	2	1	0	1	2	3	–	Некреативний у виборі прий-омів, технік, методів навчання
–	Негуманістично налаштований щодо інших	3	2	1	0	1	2	3	+	Гуманістично налаштований щодо інших
+	Здатний до самоаналізу	3	2	1	0	1	2	3	–	Нездатний до самоаналізу
–	Неспроможний подолати емоційне і професійне вигорання	3	2	1	0	1	2	3	+	Спроможний подолати емоційне і професійне вигорання
+	Любить, поважає студентів	3	2	1	0	1	2	3	–	Не любить, не поважає студентів
–	Необ'єктивний в оцінці	3	2	1	0	1	2	3	+	Об'єктивний в оцінці знань

	знань									
+	Діалогічно взаємодіє зі студентами	3	2	1	0	1	2	3	–	Монологічно взаємодіє зі студентами
–	Непоступливий	3	2	1	0	1	2	3	+	Поступливий
+	Лояльний до студентів	3	2	1	0	1	2	3	–	Нелояльний до студентів
–	Конкуруюча взаємодія зі студентами	3	2	1	0	1	2	3	+	Партнерська взаємодія зі студентами
+	Авторитетний професіонал	3	2	1	0	1	2	3	–	Неавторитетний спеціаліст
–	Невисокий рівень загальної й педагогічної культури	3	2	1	0	1	2	3	+	Високий рівень загальної й педагогічної культури
+	Цілеспрямований								–	Нецілеспрямований

Будь ласка, зазначте деяку інформацію про себе:

Ваш вік: _____

Стать: Чол. Жін.

Сімейний статус:

- А) перебуваю в офіційному шлюбі;
 Б) перебуваю у цивільному (незарєєстрованому) шлюбі;
 В) маю близькі стосунки;
 Г) перебуваю у пошуку партнера;
 Д) _____

Наявність дітей:

- А) одна дитина; В) дітей немає;
 Б) двоє дітей; Д) _____

Назва освітнього закладу, в якому Ви навчаєтесь чи який Ви закінчили:

Ваша Професія: _____

У процесі навчання, у мене було ... викладачів психології:

- А) 1-2;
 Б) не менше 10;
 В) у нас психологію викладали не психологи;
 Г) психології як дисципліни взагалі НЕ було
 Д) _____

ЩИРО ДЯКУЄМО ЗА ВАШУ УЧАСТЬ!!!

Додаток Б

Методика «Особистісні й комунікативні особливості викладача психології»

Інструкція. У запропонованому бланку представлені 22 пари протилежних рис, які ілюструють особистісні й комунікативні особливості сучасного викладача психології.

Оцініть, будь ласка, ступінь вираженості цих рис у сучасного викладача психології, позначивши відповідну цифру, використовуючи **7-мибальну шкалу**, в якій:

3 – риса проявляється сильно і чітко;

2 – риса виражена досить помітно і часто зустрічається;

1 – риса проявляється інколи і слабо;

0 – важко сказати

Зверніть увагу на те, що поряд з кожною парою характеристик стоять знаки + чи –.

Спочатку оберіть, **який з ДВОХ полюсів цієї риси**, на Вашу думку, має бути обов'язково присутнім у сучасного викладача психології.

Напр, пара рис: + Самостійність і – Залежність. Ви вважаєте, що сучасний викладач психології повинен бути Самостійним.

Потім оцініть **вираженість саме цього полюсу** за допомогою наведених вище балів: **3 – 2 – 1 – 0**. Напр., на Вашу думку, Самостійність у поведінці викладача психології повинна бути виражена сильно і чітко, що відповідає цифрі 3. Її і відмічаємо у бланку.

Приклад:

+	Самостійність	3	2	1	0	1	2	3	–	Залежність
---	---------------	---	---	---	---	---	---	---	---	------------

БЛАНК МЕТОДИКИ 1

+	Експресивність (емоційна розкутість)	3	2	1	0	1	2	3	–	Емоційна стриманість
–	Похмурість	3	2	1	0	1	2	3	+	Усміхненість
+	Високоморальність	3	2	1	0	1	2	3	–	Неморальність, лицемірність
–	Невірність собі	3	2	1	0	1	2	3	+	Вірність собі
+	Емоційна стійкість	3	2	1	0	1	2	3	–	Емоційна нестійкість
–	Несамокритичність	3	2	1	0	1	2	3	+	Самокритичність
+	Активність	3	2	1	0	1	2	3	–	Бездіяльність
–	Безініціативність	3	2	1	0	1	2	3	+	Ініціативність
+	Здатність впливати на інших	3	2	1	0	1	2	3	–	Нездатність впливати на інших
–	Замкненість	3	2	1	0	1	2	3	+	Відкритість
+	Відповідальність	3	2	1	0	1	2	3	–	Безвідповідальність
–	Непривабливість	3	2	1	0	1	2	3	+	Привабливість
+	Щирість	3	2	1	0	1	2	3	–	Нещирість
–	Не має почуття гумору	3	2	1	0	1	2	3	+	Має почуття гумору
+	Комунікабельність	3	2	1	0	1	2	3	–	Некомунікабельність
–	Недоброзичливість	3	2	1	0	1	2	3	+	Доброзичливість

Додаток В

Методика «Професійні якості викладача психології»

Інструкція. У запропонованому бланку представлена 19 пар протилежних рис, які ілюструють професійно-важливі якості сучасного викладача психології.

Оцініть, будь ласка, ступінь вираженості цих рис у *сучасного викладача психології*, позначивши відповідну цифру, використовуючи **7-мибальну шкалу**, в якій:

3 – риса проявляється сильно і чітко;

2 – риса виражена досить помітно і часто зустрічається;

1 – риса проявляється інколи і слабо;

0 – важко сказати

Оцінку наведених пар рис виконуємо за тим же принципом, що й у Методиці 1.

+	Захоплений своєю професійною діяльністю	3	2	1	0	1	2	3	–	Байдужий до своєї професійної діяльності
–	Некомпетентний спеціаліст	3	2	1	0	1	2	3	+	Компетентний спеціаліст
+	Схильний до постійного самовдосконалення та саморозвитку	3	2	1	0	1	2	3	–	Несхильний до постійного самовдосконалення та саморозвитку
–	Педагогічно нетворчий	3	2	1	0	1	2	3	+	Педагогічно творчий
+	Ерудований, освічений	3	2	1	0	1	2	3	–	Неосвічений
–	Методично неграмотний	3	2	1	0	1	2	3	+	Методично грамотний
+	Креативний у виборі технік, прийомів, методів навчання	3	2	1	0	1	2	3	–	Некреативний у виборі прийомів, технік, методів навчання
–	Негуманістично налаштований щодо інших	3	2	1	0	1	2	3	+	Гуманістично налаштований щодо інших
+	Здатний до самоаналізу	3	2	1	0	1	2	3	–	Нездатний до самоаналізу
–	Неспроможний подолати емоційне і професійне вигорання	3	2	1	0	1	2	3	+	Спроможний подолати емоційне і професійне вигорання
+	Любить, поважає студентів	3	2	1	0	1	2	3	–	Не любить, не поважає студентів
–	Необ'єктивний в оцінці знань	3	2	1	0	1	2	3	+	Об'єктивний в оцінці знань
+	Діалогічно взаємодіє зі студентами	3	2	1	0	1	2	3	–	Монологічно взаємодіє зі студентами
–	Непоступливий	3	2	1	0	1	2	3	+	Поступливий
+	Лояльний до студентів	3	2	1	0	1	2	3	–	Нелояльний до студентів
–	Конкуруюча взаємодія зі студентами	3	2	1	0	1	2	3	+	Партнерська взаємодія зі студентами
+	Авторитетний професіонал	3	2	1	0	1	2	3	–	Неавторитетний спеціаліст
–	Невисокий рівень загальної й педагогічної культури	3	2	1	0	1	2	3	+	Високий рівень загальної й педагогічної культури
+	Цілеспрямований								–	Нецілеспрямований

Додаток Г

Відповіді респондентів на питання анкети «Якими рисами характеру, на Вашу думку, наділений типовий ВИКЛАДАЧ ПСИХОЛОГІЇ»

Позитивні якості	Як позитивні так і негативні	Негативні
доброта, ввічливість, компетентність, охайність, порядність, ерудованість, стриманість, порядність, співчутливість, емоційна стабільність, справедливий, людяний, тактовний, витриманий, уміє розуміти інших людей, фахівець у своїй галузі, креативність, творчість, позитивний, з відчуттям гумору, мати повагу до кожного учня, розуміння, вміння знаходити спільну мову з учнями, комунікабельність, вміння розкривати потенціал учнів, навчається протягом життя, інноваційний, вміє зацікавити, ввічливий, компетентний, людяний, позитивний, порядний, комунікабельний, професійний, відкритий до спілкування, відповідальний, завзятий професійний, справедливий, стильний, доброзичливий, щирий, ввічливість, мудрість, організованість, витримка, порядність, він викладає від серця, любить свою справу, хоче бути корисним в розвитку своїх студентів чи учнів, завжди розвивається, надає перевагу своїй справі, стресостійкість, багатозадачність, абстрактне мислення, стриманість, уважність, доброзичливість, терпеливість, уважність, дисциплінованість, висока моральна культура інтелект, доброта, гідність, справедливість, чесність, справедливість, доброта, терплячість, врівноваженість, вимогливість, стриманий, всебічно обізнаний, людяний, інтелігентний, закоханий у світ, доброта, гострий розум, судження, повага, циклічність, емпатія, стресостійкість, авторитет, харизма, терпіння, прагнення навчати, комунікабельність,	типовий викладач: досвідчений, трохи застарілі погляди на навчання, вимогливий; самовпевненість, невміння сприймати критику, дисциплінованість, суб'єктивізм, наполегливість, самовпевнений, упертий, доброзичливий, ввічливий, обмежений, витривалий; скрупульозність до деталей, ввічливість, стриманість, схильність до депресивних станів, апатичність ставлення до студентів.	замучений життям та наукою, не знайшов нормального заняття в житті; більшість викладачів не зацікавлені у своїй професії та байдужі, але є і винятки

надійність, гумор, відкритий, впевненість, стриманість, відповідальність, спостережливість, справедливість, ввічливий, розуміючий, позитивний, творчий, гнучкий, відповідальність, пунктуальність, охайність, об'єктивність, відчуття власної гідності, комунікабельність, вміння донести інформацію, терплячий, стресостійкий, уважний, оптимістичний, добрий, впевнений, добрий, гарний, відповідальність, терплячість, стресостійкість, емпатія, допитливість емпатичний, харизматичний, вимогливий, тактовний, справедливий розумом, чесністю, щирістю, акуратність, доброзичливістю, професійність, досвід, неупередженість, справедливість, чесність, доброта, щирість, гумор, легкість, мотивація, завзятість, вихованість, строгість, справедливість, доброта, стриманість, строгість, не гнучкість, спокійний, розсудливий, любить свою роботу. чесність, працьовитість, справедливість, принциповість, скромність і самовідданість, стриманість, уважність, адекватність, гуманність, доброзичливість, вміння вислухати, справедливий, розумний, комунікабельний, креативність, почуття гумору, доброта, щирість, любов, уважність, тактовність, відповідальність, чіткість, впевненість, доброта, щирість, відданість своїй справі, толерантність, мудрість, врівноваженість, наповненість енергією, дружелюбність, активна життєва позиція (зразок), працьовитість, акуратність, професіоналізм.		
---	--	--

Додаток Г (продовження)

Професійно-важливі якості викладача психології ЗВО за відповідями респондентів на питання анкети «Якими професійно важливими якостями, на Вашу думку, наділений типовий викладач психології»

Терпимість, комунікабельність, відкритість, чіткість, лояльність; глибинні знання з психології, постійний розвиток в цій області, комунікативність, емпатія; стриманість, не конфліктність, співчутливість, об'єктивність, цілеспрямованість; комунікативний, організація пізнавальної діяльності своєї та студентів, професіоналізм, імідж, бути цікавим, творчим, людиною направленим; фахівець у своїй галузі, креативність, творчість, ерудованість, бажання підвищення кваліфікації; високий інтелект, ерудиція, доброзичливість, уважність, гнучкість, готовність до сприйняття нового, товариськість, вміння налагодити відносини, почуття відповідальності за результати своєї праці; знання з психології, комунікабельність, творчість, емпатія і структурованість; вміння донести знання до студентів швидко та якісно, зацікавити предметом, практикою, який наводить багато цікавих прикладів, люблячий свою професію, готовий до спілкування; професійний, об'єктивний, врівноважений, досконалий, вимогливий; відповідальність, компетентність, систематичне підвищення професійного рівня, дисциплінованість, любити свою професію, бути практиком; емпатійність, чуйність, вміння встановити контакт, творчий підхід, має відкрите серце, любить людей, поважає себе і піклується про себе, емоційно врівноважений, цілісний, приймає людей такими, якими вони проявляються, без осуду, увага до деталей, обачність, обережність, відповідальність, стрессостійкість, витримка, ініціативність, цілеспрямованість, самовладання, наполегливість, відкритість, комунікативність, відповідальність, вміння налагодити відносини, гумор; емпатія, стресостійкість, авторитет, харизма, терпіння; комунікабельність, адекватність, зацікавленість в роботі, групова робота, лояльний; компетентність, розуміння і бачення ситуації, справедливість, гуманність, об'єктивність, критичне мислення, відповідальність, самонавчання

витривалий, терплячий, посидючий, наполегливий, вірний; освічений, компетентний, лідер, емпатичний, з ним повинно бути легко, відповідальність, пунктуальність, охайність, об'єктивність, відчуття власної гідності, комунікабельність, вміння донести інформацію; кваліфікований, сучасний, охайний, креативний, освічений; щирий, впевнений, відкритий; відповідальність, старанність, бажання пізнавати і навчати інших чомусь новому і корисному; гарний оратор, ерудит, максимально володіє своїм

предметом, постійно вдосконалюється у своїй галузі, має дидактичні здібності, володіє сучасними методами викладання; професійністю, компетентністю, відкритістю, чесністю, емпатією; професійність, досвід, неупередженість, справедливість, чесність; емпатичність, саморозвиток, лояльність, відданість професії, етичність; критичне мислення, комунікабельність, уміння слухати, емпатія, гнучкість; уважність, відповідальність, професіоналізм, гарно поставлена мова, вміння зацікавити студентів; творчий, наполегливий, спокійний, адекватний, чуйний; спеціальні здібності, важливі для даної професії; знання, досвід; інтереси і схильність в цій галузі діяльності; вміти доводити інформацію, сприймати нову інформацію, поважати іншу думку, розум, інтелект; пунктуальність, організованість, комунікабельність, впевненість у собі, стресостійкість, уважність; вміння слухати, емпатія, обережність, охайність, уважність; методичність, професіоналізм, чесність, неупередженість, емпатія; енергійність, креативність, творчий підхід до процесу навчання, відповідальність, терпимий; справедливість, вихованість, людяність; строгість, почуття гідності, стриманість, відповідальність, нудність; скрупульозність до деталей, ввічливість, стриманість, схильність до депресивних станів, апатичність; ставлення до студентів, професіоналізм